

MUNTANYA

CEC

4,30€ / ANY 133 / AGOST 2009 / 884

ESPELEOLOGIA

Illa Madre de Dios

Expedició Transpatagònia

TRESCS ALPINS

El Tour de Cairàs

CINEMA I MUNTANYA

Andorra,
els darrers homes d'aram

BTT

La ruta TransAndalus

PARCS NATURALS

Yosemite, un gran canyó
esculpit per les glaceres

II CONCURS DE FOTOGRAFIA DE LA REVISTA MUNTANYA

1r PREMI
LA MUNTANYA I LA
MUNTANYA SUBTERRÀNIA
Estada de 2 dies
a Futuroscope
(Poitiers)

BASES

CATEGORIES

El concurs consta de dues categories. La primera està dedicada a la muntanya en tots els seus aspectes; la segona, a l'espeleologia. Característiques:

■ **La muntanya.** Fotografies d'excursions de baixa, mitjana i alta muntanya. Primers plans d'excursionistes, paisatges, fauna, flora, etc.

■ **La muntanya subterrània.** Imatges d'espeleologia, tant d'exterior com d'interiors de cavitats o zones càrstiques.

MODALITAT

Fotografia en color.

OBRES

Les fotografies s'han de presentar en format digital en un CD, en arxius JPEG en resolucions de 3.504 x 2.336 i 1.024 x 768 ppp. Les fotografies es gravaran en dues carpetes diferents que s'anomenaran «alta» (per a les fotografies de 3.504 x 2.336 ppp) i «baixa» (per a les de 1.024 x 768). En el fitxer caldrà posar-hi la categoria, el títol (abreujat), el pseudònim de l'autor i l'extensió. Per exemple:

muntanya_títol_pseudònim.jpg

Caldrà presentar un màxim de dues fotografies per

participant en un mateix CD amb el pseudònim, que s'haurà de lliurar juntament amb un sobre tancat (indicant el pseudònim i la categoria a la coberta) amb la butlleta d'inscripció que hi ha més avall.

És imprescindible que les obres que es presentin no hagin estat publicades, ni tampoc premiades en cap altre concurs fotogràfic.

TERMINI D'ADMISSIÓ

El termini de presentació de les obres s'acabarà el 30 de desembre del 2009. Les obres s'hauran de presentar a la recepció del Centre Excursionista de Catalunya (Paradís, 12, bxs., 08002 Barcelona) de dilluns a divendres de 9:30 a 14:00 i de 14:30 a 21:30.

PREMIS

Enguany el premi de les dues categories està molt relacionat amb la tecnologia, perquè els guanyadors gaudiran d'una estada de 2 dies per a dues persones a Futuroscope (Poitiers), el parc de la imatge i la ciència més gran d'Europa. El premi inclou les entrades per als 2 dies i 1 nit en habitació doble + esmorzar a l'Hotel Jules Verne.

Creiem que aquest any és especial, en primer lloc perquè es commemora el bicentenari del naixement de Charles Darwin; però també els 40 anys de l'arribada de l'home a la Lluna. Per aquest motiu, el

Centre Excursionista de Catalunya

FINALISTA
LA MUNTANYA
una motxilla
FERRINO APPROACH
40+10
Valorada en 120 €

FINALISTA
LA MUNTANYA
SUBTERRÀNIA
un casc
d'espeleologia
PETZL SPELIOS
Valorat en 160 €

parc de Futuroscope oferirà atraccions especials dedicades a l'espai, a la fotografia i a la ciència. Estem convençuts que això pot ser un regal excel·lent per a tots els lectors de *Muntanya* i per als amants de la fotografia en general.

Categoria La muntanya:

■ **1r PREMI:**
2 dies a escollir a Futuroscope (Poitiers)
■ **FINALISTA:**
1 motxilla FERRINO APPROACH 40+10,
equipada per a 2 piolets, esquís i corda.

Categoria La muntanya subterrània:

■ **1r PREMI:**
2 dies a escollir a Futuroscope (Poitiers)
■ **FINALISTA:**
1 casc d'espeleologia PETZL SPELIOS,
amb doble il·luminació halògena + 14 LED

Les fotografies premiades es publicaran en pròximes edicions de la revista *Muntanya* de l'any 2010. Els autors cedeixen a l'editor els drets d'edició i publicació d'aquestes imatges.

JURAT

El jurat estarà format per fotògrafs i membres del Consell de Redacció de la revista de *Muntanya*, per representants de la Secció de Fotografia del CEC, i també per representants de Futuroscope i Vertical Sports, patrocinadors del concurs.

Tant els components del jurat com la seva deliberació es faran públics a la pàgina web del CEC el mes de gener del 2010. La notificació dels premis es farà a través d'aquesta mateixa pàgina web a partir de la mateixa data.

6

14

22

28

34

MUNTANYA

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Club Alpí Català

ANY 133 / NÚM. 884 / AGOST 2009

ARTICLES

- 6** El Tour del Cairàs
David Mengual Padrós i Aurèlia Sans Rontein
- 14** Transpatagònia, un viatge d'exploració espeleològica
Roger Rovira
- 22** De Granada a Cabo de Gata per la ruta TransAndalus
Albert Arnau i Rosa Bou
- 28** Andorra, els darrers homes d'aram
Joseph Ribas
- 34** Yosemite, el millor exemple del món d'un canyó esculpit per les glaceres
Enric Ventura i Valentí González

SECCIONS

- 4** Bústia
- 5** Editorial
- 42** Vies d'escalada
- 44** Llibres i mapes
- 46** La motxilla de muntanya
- 49** Amics de la muntanya
- 50** Itineraris excursionistes

Portada: Expedició Transpatagònia. Illa Madre de Dios (Xile).
Foto: Roger Rovira

Redacció i administració
Centre Excursionista
de Catalunya
Paradís, 10 i 12
08002 Barcelona
Tel.: 933 152 311
Fax: 933 151 408
revista.muntanya@cec.cat
www.cec.cat

Subscripcions
Tel.: 933 152 311
Subscripció anual: 24 €
(sis números)

Publicitat i màrqueting
Victor Riverola
Tel.: 609 366 317
victor@victorriverola.com

Dipòsit legal
B-545-1958
ISSN
0212-2111

Director
Ferran Alexandri
ferran@alexandri.cat

Edició i
assessorament lingüístic
Estudi Ferran Alexandri
www.alexandri.cat

Secretari de redacció
Ernest Godó

Consell de redacció
Francesc Beato
Jordi Bernat
Joan Campaña
David Mengual
Enric Nosàs
Josep M. Sala
Valentí Zapater

Disseny i maquetació
Estudi Toni Inglés
www.toni-ingles.com

Cartografia
Albert Martínez

Impressió
IGOL, S.A.
Tel.: 933 726 361
www.igol.es
Imprès en paper ecològic

La revista *Muntanya* no comparteix necessàriament l'opinió que s'expressa en els articles publicats, sinó que la responsabilitat dels comentaris recau sobre els autors respectius.
És prohibida la reproducció parcial o total d'aquesta publicació mitjançant qualsevol recurs o procediment, incloent-hi la impressió, la reprografia, la microfilmació, el tractament informàtic o qualsevol altre sistema, sense l'autorització escrita de l'editor.

La revista *Muntanya* és membre de:

Aquesta secció vol ser un lloc de trobada entre la revista i els lectors. No és, doncs, un apartat dedicat a la correspondència de temàtica general, sinó que està reservat a les cartes que tractin específicament dels continguts de la revista i del món de l'excursionisme.

Vull deixar constància de la meua preocupació pels pretesos drets que s'han autoatorgat, però que també s'han concedit alegrement, tots aquells que han obert noves vies d'escalada, de grimpada o del que sigui, de batejar-les segons el seu criteri, imaginació o estat emocional. Fins aquí ho trobo democràticament correcte, fins i tot algú s'atreveix a qualificar aquests fets d'enriquidors del patrimoni muntanyenc.

El problema, al meu entendre, sorgeix quan llegim noms aplicats a aquestes vies tan inadequats i impressionables com per exemple: *No em toquis el pitu que m'irritu*, a la vall del riu Glorieta; o bé *El sexo de María, Carne de presidio, Tu puta trave, M'aburro un güevo*, a Santa Coloma de Farners. Aquests darrers noms, per a més inri, adjudicats en espanyol, en una clara substitució lingüística aplicada a certs espais o vies del nostre territori.

Els noms de les vies d'escalada

Aquests fets posen clarament en evidència, no solament el coeficient limitat d'alguns dels escaladors i grimpaires que circulen pel país, sinó també el seu baix nivell cultural, amb una sensibilitat nul·la per a l'entorn natural, cultural i lingüístic.

Amb aquests noms tan originals i enriquidors, aquell pretès patrimoni muntanyenc que alguns defensen, no solament no s'enriqueix com proclamen, sinó que es degrada i es vulgaritza fins a extrems delirants.

Deixo amb un interrogant les vies amb noms, diguem-ne, força poc soltes, per no dir estúpids. Alguns exemples: Via *Chachi Piruli, Juguetete completo, El lujo de la miseria*, a Montserrat; i Via *Good by Bunny*, a Mont-rebei; *Blancanitos y los siete nanieves, Garbatx despistax, May thing song ales zinc and punk, Hermano bebe que la vida es breve, Mamá, ya he espitao*, a Siurana, etc.

Però en aquest assumpte no només s'ha de denunciar aquells que denigren les seves pròpies vies amb noms injustificables, sinó que també cal denunciar aquells mitjans, generalment impresos (revistes, butlletins, guies, etc.), que irresponsablement accepten i publiquen aquests noms donant-los d'aquesta manera una

carta de validesa que mai no haurien de tenir. Penso que una manera senzilla de corregir aquesta tendència grollera o inadequada de batejar les nostres vies, seria la negativa dels mitjans a fer-ne cap tipus de difusió, però mentre aquests es mantinguin en la còmoda posició del «què hi farem» o els riguin la gracieta, seguirà sent un tema desagradable i difícil d'eradicar.

August Bernat i Constantí (Barcelona)

La Redacció de la revista *Muntanya* entén que alguns dels noms de les vies d'escalada poden generar controvèrsia. Tanmateix, acceptem que és diferent batejar una via d'escalada que no pas una coma, un coll o un cim. Una via d'escalada és, també, una creació personal, i com a tal cal que sigui jutjada, valorada i respectada.

Imaginem, per exemple, una revista de música que decidís no publicar res sobre grups reals de pop rock que es diguin *No me Pises que Llevo Chanclas, Whisky'ns Cullons* o *Els Pets* (i val més que no repassem els títols de les cançons, per no produir ja més deficiència al proïsme).

També ens hauríem d'adreçar, aleshores, a les revistes d'espeleologia, per observar que quan es descobreix i s'explora una nova cavitat, i cal batejar algun indret esdevé també un autèntic fenomen de creació personal. ¿Però gosariem dir que és menys adequat el topònim Esfinter fangós en un pas molt estret i complicat que el de El cambril de la Verge en una saleta de la cova del Salnitre de Montserrat?

Com bé li va dir don Quijote al seu fidel escuder, quan aquest donava explicacions que encara complicaven més la seva situació: «Peor es meneallo, Sancho amigo...».

LA BÚSTIA DE MUNTANYA

Redacció de Muntanya
C/ Paradís, 10 i 12
08002 Barcelona
Fax: 933 151 408
revista.muntanya@cec.cat

Les cartes han de dur el nom, l'adreça i el telèfon del remitent. Per raons d'espai, poden ser editades o resumides per la Redacció.

Més enllà de la revista, més enllà del paper

En general, les revistes tenen avui dia un ús que està en decadència, almenys les revistes especialitzades (una altra cosa són les revistes del cor, que es venen a cabassos, perquè s'han convertit en les deus de la xafarderia més importants del país). La raó principal és que la població cada vegada llegeix menys, per mandra, per manca de temps o perquè potser el missatge no és gaire engrescador.

És per això que per a la premsa d'interès públic cal fer una difusió més focalitzada, centrada en captar l'atenció i la il·lusió d'aquells que practiquem allò mateix que les publicacions ens mostren: en el nostre cas l'excursionisme i l'amor per la muntanya, pel paisatge, pel país i la seva gent.

Amb tot, les revistes han de fer coses noves, han de sorprendre el lector. No és només una qüestió de supervivència, també és una qüestió de tecnologia, per ser concordes amb el present. Cal, per tant, anar una mica més enllà del paper, més enllà d'una revista impresa amb bons articles i fotografies espectaculars. Cal obrir-se als nous horitzons que ens ofereix la tecnologia.

Per aquesta raó la revista *Muntanya*, des del mes de març del 2009, ha obert el seu propi canal en alta definició al You Tube, que va ser presentat oficialment el 30 de juny passat a la sala d'actes del Centre Excursionista de Catalunya. El canal representa el salt qualitatiu cap a l'alta definició, alhora que potencia les petites produccions en vídeo o cinema-HD, i és obert a tots aquells lectors que vulguin tenir el seu espai en imatges al nou canal de la nostra revista. Cal dir a hores d'ara que el canal *Muntanya* ja sobrepasa les 1.500 visites, i que ha tingut una acollida molt bona per part dels visitants que, per exemple han arribat a veure més de 1.100 vegades el trailer d'uns dels vídeos que es presenten.

Aquesta és una de les iniciatives que la revista *Muntanya* ha endegat; però també n'auspicia d'al-

tres força atractives, com ara la presentació, difusió i distribució del documental *Cho Oyu non-stop*, on es narra l'aventura de l'alpinista Xavier Arias en pujar a aquest vuitmil en solitari i en menys de 24 hores. Paralel·lament, la revista *Muntanya* també ha patrocinat el cinefòrum «El cinema i la natura», que es va iniciar el gener del 2009 al Centre Excursionista de Catalunya, i que clourà aquest desembre; aquest cicle destaca per la seva pluralitat a l'hora de tractar temes com els esports de muntanya, la natura, l'ecologia o el medi ambient, amb pel·lícules tan emblemàtiques com *Una verdad incómoda*, de Davis Guggenheim o *El misteri del Nil*, de Jordi Llompart.

I encara més: cada vegada que apareix una nova revista *Muntanya*, anem a explicar els seus continguts, a fer un debat actual i candent sobre l'excursionisme, al programa *De la Terra a la Lluna*, que s'emet tots els diumenges a Onda Rambla Punto Ràdio.

Accions d'aquesta índole, i encara de noves que estan en gestació, són les que amplien el ventall informatiu, divulgatiu, cultural i científic que les revistes especialitzades han de tenir com a complement del seu format tradicional. Accions, en definitiva, que el col·lectiu veu amb molt bons ulls i que ajuden a la difusió i al coneixement de la nostra publicació i de l'entitat que l'edita.

Ferran Alexandri
Director de *Muntanya*

L'esperit excursionista

Són moltes les gestes de l'alpinisme o del descobriment de paratges inexplorats que ens han fet sentir el desig de ser-hi, de sentir l'emoció dels que per primer cop assolien el cim o arribarem a nous territoris del nostre planeta.

L'esperit excursionista és precisament aquell que ens fa curiosos i a la vegada intrèpids en la recerca de noves experiències per a la descoberta del nostre món, i de les muntanyes que ens prometen paisatges i reptes que formaran part del nostre record i de la nostra història personal.

Avui tenim mitjans i coneixements al nostre abast per poder gaudir de l'experiència de repetir les grans gestes alpinístiques i de recórrer els espais més espectaculars de tots els continents.

També cadascun de vosaltres, estimats lectors de la revista *Muntanya*, podeu tenir el goig de les experiències viscudes que els nostres articulistes ens descriuen en aquestes pàgines.

¿Us hi atreviu?

Josep M. Puente
President del Centre Excursionista de Catalunya

La mirada del personatge ens dirigeix l'atenció cap a aquesta espectacular llengua de roca calcària que desemboca al mar, i que veu ressaltada la seva textura gràcies a la direcció de la llum. La imatge és també un bon resum del que fou l'expedició: el caiac com a element de transport imprescindible, i la roca calcària com a matèria necessària per a la formació de cavitats.

Foto: Roger Rovira
Càmera: Canon EOS 50
Objectiu: Canon EF 17-40 mm, f/4L a 17 mm
Exposició: f/11 1/250 a 100 ISO

UNA PEL·LÍCULA DE XAVIER ARIAS I VÍCTOR RIVEROLA

CHO OYU

non-stop

Ja és a la venda el documental *Cho Oyu non-stop*, codirigida per Xavier Arias i Víctor Riverola, i produïda per Jekaterina Nikitina. La pel·lícula narra l'aventura que va protagonitzar l'alpinista català Xavier Arias en pujar al Cho Oyu en solitari, la sisena muntanya més alta del món, sense oxigen i en menys de 24 hores, des del camp base avançat fins al cim. L'expedició es va organitzar per celebrar els 85 anys del Club Excursionista de Gràcia.

El documental ha estat seleccionat per participar dins del Festival Internacional de cinema de Girona 2009, i ha rebut dues mencions honorífiques pel seu contingut didàctic.

El DVD inclou una galeria fotogràfica, i ofereix la possibilitat de veure la pel·lícula en català/castellà, i amb subtítols en castellà i anglès.

Reserveu el vostre DVD per telèfon:
Centre Excursionista de Catalunya
C/ Paradís, 12 / ☎ 933 152 311 / cec.cat

Per només **10 €**

El Tour del Cairàs

Text i fotos:
David Mengual Padrós i Aurèlia Sans Rontein

EL PARC NATURAL DEL CAIRÀS

Té una extensió de 60 km² i una dotzena de cims que superen els 3.000 m. No hi ha glaceres ni grans parets, però trobem valls immenses poblades de boscos de fajos i avets, més de dos mil espècies de plantes amb flor, marmotes, isards, esquirols, muflons. A més, contràriament als Alps del nord, gaudeix d'un clima particular amb més de tres-cents dies de sol per any, propi dels Alps del sud.

L'eix principal d'accés el constitueix la vall del Guilh. El GR 58 fa una volta circular, i el GR 5, i diverses variants de la via alpina el creuen de sud a nord. És un tros de món desconegut per perdre-s'hi uns quants dies.

La ruta que proposem segueix el GR 58, amb algunes variants més alpines que milloren substancialment les vistes.

L'ITINERARI

Primera jornada

- Celhac (1.639 m)
- Coll d'Estronques (2.651 m)
- Le Raux-Sant Veran (2.020 m)
- Desnivell pujada: 1.300 m
- Desnivell baixada: 919 m
- Horari: 4 h 10 min

Comencem la ruta a Celhac perquè hi ha un parell de *gîtes*, un càmping municipal, un petit supermercat i un bon lloc per deixar el cotxe sense pagar. Hem dormit al càmping i quan ens llevem comença a ploure amb intensitat (i això que aquí no plou gairebé mai). Entre llamps i trons aprofitem per esmorzar dins del cotxe amb les motxilles preparades. Són les 10:25 h i el campaner, tot i la pluja, anuncia la missa del diumenge. El bon home s'enfila a la teulada de l'església i comença a repicar les campanes amb unes masses enormes que desperten tota la vall. La repicada dura cinc minuts i és digne de veure. Avui, el rellotge de sol està parat.

Som a la plaça de Philippe Lamour, que és la plaça de l'església. La tempesta deixa lloc a una calma relativa i comencem a caminar. Sortim carrer amunt, cap al nord-est i a la sortida del poble tro-

El parc natural del Cairàs està situat a la Savoia, al sud-est del massís dels Écrins i de Briançon, i a l'oest del mont Viso. Va ser creat l'any 1977, i es pot dir que harmonitza l'agricultura tradicional i l'artesania amb el turisme i els esports de muntanya.

Des del pic de Malrif (2.906 m) veiem l'ampla vall que descendirem fins al refugi de les Fonts de Cervières.

Baixem tota la vall fins a l'Échalp, sota la mirada atenta del cim de la Taillante.

És aviat, i tot i el plovisqueig que comença a caure, decidim allargar l'etapa fins a L'Échalp. Al cap de trenta minuts per una pujada suau arribem al coll Vieux (2.806 m). Si la vista d'on venim i sobre el Viso impressiona, la panoràmica sobre el cim que tenim al davant no es queda curta. Es tracta d'una muntanya anomenada la Taillante, de 3.197 m, i que sembla com bé diu el seu nom, que l'hagin tallat amb un ganivet. La paret és impressionant. Sembla un bon mur per escalar, però ens diuen que la roca és molt dolenta, que és molt descomposta i sembla que només hi ha una sola via... En tot cas és un cim característic i molt diferent de tots els de l'entorn, i destacarà durant uns dies sobre la panoràmica que veurem.

Ara, la nostra ruta ha de perdre 1.200 m fins a L'Échalp tot seguint la vall. Passem pel costat de dos estanys bastant grans i preciosos. Fa molt vent i hi ha unes onades que en determinats moments fins i tot ens esquitxen. És una vall bonica, verda i boscosa que ens ofereix unes bones panoràmiques sobre el Viso.

Al final, un pont ens permet creuar el riu i accedir al llogaret de L'Échalp (2:30 h). Hi ha un sol *gîte* i ens hi instal·lem. Aquí també arriba la carretera i ocupem les dues últimes places que restaven lliures. Això fa que avui truquem per reservar lloc als refugis dels tres propers dies. Aquest any, no hi ha gaires turistes. A L'Échalp no hi ha pràcticament cobertura de mòbil, però hi ha una cabina de telèfon. L'alberg és acollidor. Els guardes són molt agradables i per fi tastem les famoses salsitxes del Cairàs.

Tercera jornada

- L'Échalp (1.680 m)
- La Monta (1.660 m)
- Cresta de Peira Plata (2.576 m)
- Coll de Gilly (2.366 m)
- Le Roux (1.750 m)
- Desnivell pujada: 1.430 m
- Desnivell baixada: 1.360 m
- Horari: 7 h 50 min

El GR 58, des d'aquí baixa a Abriès i torna a remuntar fins a les fonts de Cervières. Abriès és el poble més gran d'aquesta zona i disposa de tots els serveis. El guarda, però, ens comenta que el GR baixa fins a Abriès per motius comercials, i que resulta molt més interessant remuntar per la ruta de les crestes i fer nit a Le Roux. Ens garanteix una zona més salvatge, solitària i amb millor vista sobre la zona. Té tota la raó. De fet, el que ens proposa és una variant també senyalitzada, però molt més alpina, tot i que potser més dura (pel desnivell acumulat). Fa molt bon temps i ens hi posem.

Sortim de L'Échalp per la carretera en direcció a Abriès. Al cap de deu minuts arribem al camí que puja al cementiri, just a l'entrada de La Monta. Un rètol ens indica la ruta de les crestes. El camí s'enfila sense treva en direcció nord fins a la cota 2.300 m. Llavors, gira cap a l'est i remunta la carena fins a la cota 2.576 m. Som a les crestes. Hem necessitat 2:30 h per enfilar-nos fins aquí dalt. Un sender molt ben traçat i sense cap dificultat avança pel bell mig de la

carena cap al nord-est. Veiem el Viso, la Taillante, i cap al nord, el coll de Thures, que ascendirem demà i que es veu lluny, llarg i molt dret.

Per la carena en una hora descendim fins al collet de Gilly a 2.366 m. Cap a l'esquerra baixariem directes a Abriès. Nosaltres, però, anirem cap a la dreta. Som a dues hores del final. Segons anem baixant, els prats deixen lloc a un bosc d'avets impressionant, cobert per una catifa de flors multicolors. És tot un espectacle. En aquest tram els senyals no són gaire clars i cal anar amb compte perquè hi ha una variant que també va cap a Abriès fent tota una marrada. Cal fixar-se bé en la situació de Le Roux, i no perdre la direcció. Cap al final el camí baixa vertiginosament (ji se suposa que les bicicletes també passen per aquí!) fins a travessar el riu per un pont precari en una zona esllavissada. Un cop creuat el pont remuntem fins a Le Roux (1.750 m) tot passant pel costat del cementiri.

El poble no té cap encant a part de l'entorn, i l'únic servei és el *gîte* que està mig ple de gent. De fet som els únics que hem arribat a peu i fem travessa. És un lloc confortable on es menja prou bé. Repe- tim de salsitxes.

Quarta jornada

- Le Roux (1.750 m)
- Coll de Thures (2.797 m)
- Coll de Rasis (2.921 m)
- Coll de Malrif (2.866 m)
- Refugi de les fonts de Cervières (2.040 m)
- Desnivell pujada: 1.590 m
- Desnivell baixada: 1.300 m
- Horari: 6 h 50 min

Encarem una nova etapa solitària que comença amb una forta pujada. Anem a la plaça de l'església on trobem el primer senyal. Una pista surt cap al nord pel fons de la vall. Al cap de deu minuts hi ha un desviament. La pista de la dreta va cap a l'est, cap al coll d'Abriès. Nosaltres seguim per l'esquerra (el senyal del GR està amagat) i ben aviat, la pista es converteix en sender i creua el torrent. S'han esllavissat alguns trams, però es passa prou bé.

Si fins ara hem mantingut alçada, ara la pujada fins al coll serà constant i sense treva. Des del poble necessitem 2:45 h per a superar els 1.050 m de desnivell del coll de Thures. S'ha de reconèixer que és un sender molt ben traçat que permet mantenir un ritme constant. Durant la pujada ens creuem amb una colla d'agosarats ciclistes italians, que si es passen de frenada acabaran entrant al poble pel campanar.

Situats al coll trobem els rètols indicadors corresponents. Som a la frontera italiana. Al sud-est veiem les etapes dels dies anteriors. Veiem la Taillante, el mont Viso. Cap al nord-est tenim el cim de Bric Froid, de 3.302 m.

Nosaltres continuem a l'esquerra, cap a l'est, pel vessant italià i en 35 minuts pujarem al coll Rasis

(2.921 m), que és allà a la vora. Ja hem fet el gros de la pujada del dia. El verd ha deixat lloc a la tartera. L'indret és elevat i solitari. Des del coll a la llunyania cap a l'est veiem el coll de Malrif cap al qual ens dirigim. Necessitarem 1:45 h per arribar-hi.

D'entrada baixarem a l'estanyol (2.828 m) que tenim als peus. El flanquejarem per la part alta deixant-lo a la nostra esquerra. Encara hi ha una mica de neu. Passat l'estany som al capdamunt d'un esperó. El sender es despenja uns metres i inicia un llarg flanqueig del cim Grand Glaiza, que ens queda a la dreta. Ens movem sobre la cota 2.780 m aproximadament, just al límit entre la tartera i els prats, acompanyats només per les marmotes. Les marques són escasses i el lloc és perdedor en cas de boira. Convé agafar bé el rumb del coll Rasis. Necessitem gairebé 45 minuts des de l'estany fins a la base de l'esperó que dóna accés al coll. El sender no es veu fins que hi passem. El lloc per on superem l'esperó no és evident però està molt ben trobat. Primer puja a la dreta per una xemeneia i després flanqueja a l'esquerra. Superat l'esperonet, un curt flanqueig ens deixa al coll de Malrif. Seguim fins al pic de Malrif (2.906 m) que serà l'únic cim que farem en aquest circuit.

La veritat és que des del coll ja podríem haver iniciat el descens cap a la dreta per la vall, però val la pena pujar el cim. Són menys de deu minuts i la vista és sensacional. Aquí ens retrobem amb el GR original. Veiem els llacs de Malrif, i la vall per la qual ha pujat el GR des d'Abriès. Sens dubte, la variant que hem seguit ofereix millors vistes.

Des del cim, en cinc minuts baixem al collet i iniciem la davallada cap al refugi de les fonts de Cervières. És una vall oberta, verda i tremendament llarga. Per primera vegada sortim del mapa, però no

Informació d'interès

El parc:

- La temporada alta sol ser del 15 de juliol al 15 d'agost (imprescindible fer la reserva als refugis). Fora de temporada hi ha poca gent.
- Hi ha poca cobertura de mòbil tant a la zona del parc com als pobles.
- Servei de portadors: molts grups utilitzen el servei de transport d'equipatge (taxi) que ofereix l'oficina de turisme Service Sherpa (+33 492 467 156). El servei costa 7 euros/dia. Si sorgeix algun problema durant la travessa, aquest mateix servei es pot utilitzar també per a les persones.

Allotjament:

Central de reserves dels refugis: +33 492 467 618. Cal tenir en compte: tots els gîtes disposen de dutxa inclosa en el preu. La mitja pensió és obligatòria. No accepten la targeta Visa.

Llocs web:

gite-refuge.queyras.com
gites-refuges.com
pnr-queyras.fr
parcdunqueyras.com
queyras.com
ffrandonnee.fr
via-alpina.org
 Altres parcs:
parconaturelvaltroncea.it
parks.it/parco.granbosco.salbertrand
parco-orsiera.it
parcodelpocn.it

A dalt, Gîte d'etape de l'Échalp i a sota, el refugi de les Fonts de Cervières.

Durant la baixada del coll de Gilly, el que més impressiona és el sotabosc, que és talment com una catifa de flors multicolors.

Per aquesta magnífica vall, pugem cap al coll de Péas.

hi ha pèrdua. El refugi està situat a 2.040 m i és accessible amb cotxe des de prop de Briançon per una pista en bon estat. És un lloc idíl·lic que convida a reposar. Hi ha diverses edificacions, alguna granja, alguns pallers i una petita capella. Tot i l'accés en vehicle, no està ple del tot. El menjar és bo i abundant. El tracte, excel·lent. El guarda ens comenta que per primer cop després de trenta anys, aquest serà el primer hivern que no obrirà les portes. Malauradament no aprofundeix en els motius, però de ben segur que des d'aquí es poden fer travesses hivernals d'allò més interessants.

Cinquena jornada

- Refugi de la font de Cervières (2.035 m)
- coll de Péas (2.629 m)
- flanqueig del pic de Rochebrune (2.550/2.660 m)
- Bergerie de Souliers (2.064 m)
- coll de Tronchet (2.347 m)
- mirador de la Casse Déserte (2.220 m)
- Brunissard (1.746 m)
- Desnivell pujada:** 1.390 m
- Desnivell baixada:** 1.679 m
- Horari:** 6 h 25 min

Novament iniciem una llarga etapa. El GR 58 des del coll de Péas baixa fins al refugi de Souliers i torna a remuntar fins al coll de Tronchet fent una llarga volta. El guarda ens comenta que podem estalviar un parell d'hores si fem una variant lliure, no senyalitzada, flanquejant el cim de Rochebrune

de 3.197 m, que és un dels més característics del Cairàs. De fet, el que ens proposa és seguir la ruta d'hivern.

Vam arribar a Cervières des de l'est i ara sortim cap al nord. Necessitarem ben bé una 1:30 h remuntant la vall per tornar a entrar al mapa. Des del refugi fins al coll de Péas tardem 1:50 h. Després del que portem, es tracta d'una pujada sostinguda i llarga, però suau. Des del coll, el sender baixa pel fons de la vall cap al sud. Ens desviem a la dreta i iniciem el flanqueig sobre la cota 2.600 m aproximadament. Anem cap al sud-oest i novament flanquegem en el límit entre la tartera que baixa de les crestes de la dreta, i les pastures que davallen a la vall. De tant en tant trobem alguna fita i alguna marca groga. Ascendim uns 80 m i superem un collet a 2.639 m sobre el qual hi ha un pal visible des de lluny. Ara hem de baixar seguint la mateixa direcció fins a les granges de Souliers. No hi ha camí. El primer tram és herbós i aviat esdevé una tartera. A 2.300 m entrem al bosc i creuem el torrent de manera que el deixarem a la nostra dreta. Tot just davant, en tot moment veiem el coll de Tronchet, que ens servirà de referència. A 2.084 m trobem les cabanes de Souliers i el GR que ve del refugi de Souliers. Hem estat una mica menys de dues hores per fer aquesta variant i potser val la pena per la panoràmica que ens ofereix. Ara, i ja pel GR original, necessitarem 35 minuts per arribar al coll de Tronchet (2.347 m).

Enrere veiem per on hem vingut. Endavant veiem el poble de Brunissard al qual ens dirigim. Des del coll, en cinc minuts trobem un sender senyalitzat que baixa directe al poble en menys d'una

hora. El GR, en canvi, fa una volta de dues hores. Flanqueja cap al nord-oest i va a buscar la carretera del coll d'Izoard per creuar-la en un indret anomenat la Casse Déserte. I val la pena seguir-lo. La Casse Déserte és un indret erosionat marcat per grans tarteres i altives agulles que donen al lloc un aspecte de paisatge lunar. El sender travessa la carretera i baixa fins al poble pel riu. Si el flanqueig és bonic, la baixada pel riu no és menys agradable.

Entrem al poble per la carretera i a mà dreta trobem senyalitzat el *gîte* en què passarem la nit. És un poble sense serveis. Tan sols hi ha un telèfon públic i la parada de l'autobús, i no s'hi pot comprar res. És un lloc tranquil. El *gîte*, que diuen que té més de 200 anys de servei, és agradable però el menjar és més aviat escàs.

Sisena jornada

- Brunissard (1.746 m)
- Coll de Furfande (2.500 m)
- Refugi Furfande (2.300 m)
- Les Escoyères (1.532 m)
- Riu (1.185 m)
- Bramousse (1.400 m)
- Desnivell pujada:** 1.265 m
- Desnivell baixada:** 1.611 m
- Horari:** 6 h 50 min

Per variar una mica iniciem l'etapa amb una llarga pujada. Des de l'alberg sortim a la carretera i la seguim de baixada. Ben aviat trobem els senyals del GR que segueixen un senderet a mà dreta, que s'acaba perdent enmig d'un camp. Sobre el camp, en el límit del bosc intuïm la continuació. Efectivament hi ha el nostre sender. Mentre la vall baixa, el nostre senderet continua mantenint l'alçada. De fet, segueix una canonada d'aigua i esdevé un bonic sender balcó. Passem sobre els pobles de La Chalpe i Le Coin, i ben aviat, quan els arbres ens ho permeten, veiem Arviu. Perdem alçada per creuar el riu i remuntem 200 m per un bosc magnífic, saltant cap a l'altre vessant i baixem tranquil·lament per una tartera per anar a trobar el riu on saludem el personal del parc, que hi està construint un pont nou.

Passat el riu trobem la pista que des d'Arviu puja el coll de Furfande. El darrer tram d'aquesta pista és d'accés restringit a vehicles autoritzats. El GR remunta la vall serpentejant la pista. Passem per la zona de pícnic de la cabana del Plan du Vallon i amunt.

Al coll (3:45 h des de Brunissard) hi ha un petit aparcament; ja veiem el refugi Furfande (15 min). En la mateixa direcció, i a l'altra banda de la vall, ben lluny i ben petit, veiem Bramousse. ¡És clar que encara ens queda un bon tros! Però de moment, una parada ben merescuda. Furfande és un refugi situat en uns prats penjats sobre una vall profunda. El lloc és encisador i convida a quedar-s'hi. Aprofitem per

fer un dinaret i menjar uns pastissos casolans que fan els guardes. Tot i la temptació de fer-hi nit, decidim continuar. La previsió meteorològica per a l'endemà és molt dolenta i volem avançar com més millor.

Agafem el sender que surt del refugi cap al sud-est. Primer manté alçada, i després la vall comença a baixar ràpidament fins a les cases anomenades Les Escoyères. Aquí comença una pista que en el darrer tram està asfaltada. El GR segueix l'asfalt, però és que realment en aquest tram no hi ha una altra manera de baixar. La carretera es despenja brutalment fent unes ziga-zagues espectaculars. Aquí no hi ha variant possible.

Si ens volguéssim estalviar aquesta baixada podríem fer una variant una mica més llarga i anar a buscar el refugi Montbardon, cosa que implica arribar a Celhac pel coll Fromage. El temps pinta malament i optem pel camí més curt tot i el desnivell més acusat.

Des d'on som, a l'altra banda de la vall veiem el llogaret de Bramousse cap al qual ens dirigim. Malauradament abans d'arribar-hi hem de baixar 1.100 m de desnivell fins al fons de la vall (2:00 h), creuar el riu i la carretera que ve de Guilhèstre i va cap a Chaum-Cairàs i Abriès i tornar a pujar 215 m.

Quan arribem a la carretera principal la seguim cap a la dreta durant deu minuts (1 km aproximadament), trobem a l'esquerra el pont i el desviament de Bramousse. Travessem el riu pel pont i just a l'altre costat deixem l'asfalt per enfilar, fent un últim esforç, el senderet (a la dreta) que puja fins al poble, i que creua la carretera en dos moments (0:40 h des del pont). Novament és un poble sense serveis, però amb un *gîte* acollidor que forma part de la ruta GTA (gran travessa dels Alps).

Setena jornada

- Bramousse (1.400 m)
- Coll de Bramousse (2.251 m)
- Celhac (1.639 m)
- Desnivell pujada:** 700 m
- Desnivell baixada:** 461 m
- Horari:** 3 h 15 min

Darrera etapa. De matinada i mentre esmorzem cau una tempesta de llamps i trons acompanyada d'un aiguat generós. Esperem que deixi de ploure i enfilem el darrer tram del circuit. És una etapa curta, senzilla i sense problemes. El camí surt cap al sud-est pel fons de la vall. Està molt ben traçat. Passa per unes cabanes i sense més dificultats arriba al coll de Bramousse (2.251 m). Només resta baixar cap a Celhac. Potser el més destacat que trobem són les pilones desmuntades d'una antiga pista d'esquí. Arribats a l'inici de la pista, surten dos senders, un cap a l'esquerra i un altre —el nostre— cap a la dreta que anirà baixant per la gorja. I un cop a Celhac acabem l'excursió i comença a ploure.

Bibliografia

Llibres:

Tour du Queyras: Parc naturel régional du Queyras. Ceillac/Château-Queyras/Mont-Dauphin; GR58/GR541 Réf. 505. Cahors: Federació Francesa de Randonnée Pédestre, 2002.

FAIRBAIRN, Helen; MCCORMACK, Gareth; BARDWELL, Sandra; DIXON, Grant; LINDENMAYER, Clem. *Trekking en los Alpes.* Barcelona: Lonely Planet/geoPlaneta, 2005.

ATELA, David. *50 montañas de los Alpes.* Madrid: Desnivel Ediciones, juny 2008.

GOEDEKE, Richard. *3000 des Alpes.Grenoble:* Les guides Libris, 2007.

Mapes:

IGN 3537 ET
Top 25 – Guilhèstre
IGN 3637 ET
Top 25 – Mont Viso
També pot ser interessant portar el full 3536 de l'IGN per la part de les fonts de Cervières, en aquest cas no ens va fer falta.

Un viatge d'exploració espeleològica a l'illa Madre de Dios

Expedició Transpatagònia

Text i fotografia: **Roger Rovira**

Som al novembre del 2007, a la Patagònia xilena. Des del meu caiac observo l'enorme front de 75 m d'alçada de la glacera Brüggén, la més gran de l'Amèrica del Sud. M'envolten milers de trossos de gel que suren a l'aigua després d'haver estat escopits per aquest gegant gelat. És hora de buscar un lloc per dormir, demà comença el viatge de tornada fins a Puerto Eden, punt de sortida de la tercera etapa de l'expedició Transpatagònia. Tres dies remant per acabar d'adaptar-me al material i anar acostumant els meus braços castigats a allò que els espera properament. S'acosta l'hora de la veritat.

La primera descoberta, un enorme engolidor amb una boca i una sala de grans dimensions, però amb poc recorregut.

LA TERCERA ETAPA EXPEDITIVA

El principal objectiu d'aquesta etapa de l'expedició Transpatagònia ha estat l'exploració espeleològica del carst i les cavitats de la zona nord del Seno Barros Luco, a l'illa de Madre de Dios, una zona inexplorada de la Patagònia occidental. Aquesta remota zona de Xile ha representat un repte tant per la seva absoluta incomunicació i el desconeixement del terreny com per les seves condicions meteorològiques adverses.

Una de les peculiaritats de l'expedició ha estat la utilització del caiac de mar com a medi de transport. Dins dels caiacs, hem hagut de carregar tot el menjar i el material necessari per passar entre quatre i sis setmanes, segons les etapes, amb absoluta autonomia.

El principal responsable del projecte és el xilè

Cristian Donoso, que ha realitzat les quatre etapes de la Transpatagònia acompanyat per un col·laborador diferent segons la seva especialitat. Com a fotògraf i espeleòleg, i membre de l'ERE del CEC, he compartit amb Donoso la tercera etapa a l'illa Madre de Dios, on s'han descobert i explorat diverses cavitats noves.

El fet d'utilitzar el caiac, contràriament al que es podria pensar, ha facilitat la possibilitat d'arribar a aquesta zona, encara verge de l'illa. El caiac és més idoni que una embarcació més gran, perquè permet penetrar en llocs més estrets o rocosos, i també portar-lo, si convé, per terra per evitar zones de navegació perillosa.

L'objectiu general d'aquesta expedició ha estat descobrir espais inexplorats i de difícil accés per aportar

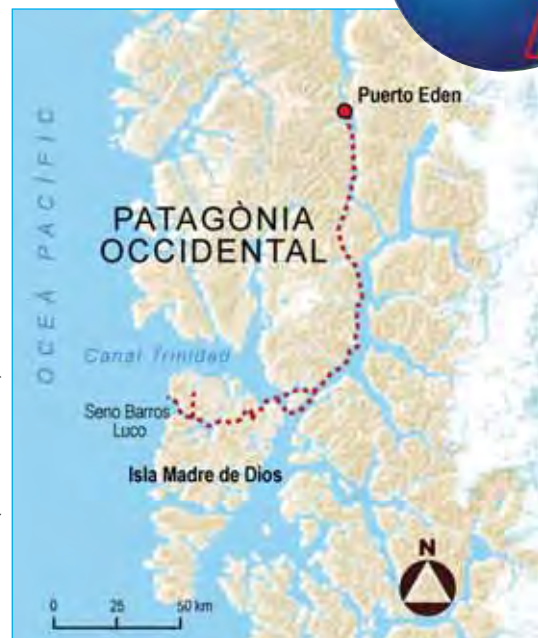
La Glacera Brüggen, la més gran de L'Amèrica del Sud.

Els habitants de la Patagònia viuen bàsicament de la pesca, especialment de la cabra.

ALBERT MARTÍNEZ (BASE GOOGLE MAPS)

ALBERT MARTÍNEZ (BASE GOOGLE MAPS)

dades sobre el coneixement de la Patagònia occidental. Amb aquesta informació recollida s'ha pretès col·laborar en projectes de desenvolupament socioeconòmic dels habitants de la zona, de protecció del medi ambient i d'estudi del canvi climàtic global.

LA PATAGÒNIA

La Patagònia occidental representa més d'un terç de la costa del territori xilè continental i constitueix un dels principals trets distintius del mar xilè, que es distingeix clarament de la resta de la costa sud-americana.

Dins d'aquesta regió, la part compresa entre el golf de Penas i la boca occidental de l'estret de Magallanes forma part d'una de les zones més deshabitades i menys conegudes del món: un territori encara sense explotar.

Entre els elements determinants d'aquesta condició destaca l'existència d'innombrables esculls per a la navegació: els camps de gel al nord i al sud, impedeixen qualsevol intent d'accés terrestre. Una costa constituïda sovint per penya-segats de granit nu o coberta de tundra o selva compacta. La pluja constant situa aquest territori entre les regions amb més pluviometria del planeta. Però per damunt de tot, la violència del vent, que ha fet famosa la zona entre els navegants de tot el món, per les seves temudes tempestes.

En aquest enorme laberint de canals i fiords, esquitxat per innombrables glaceres que es precipiten al mar, amb prou feines s'hi poden trobar alguns petits i aïllats nuclis habitats com Puerto Eden. A

centenars de quilòmetres de qualsevol ciutat, només està comunicat per un ferri que passa un cop per setmana. Aquest minúscul assentament, habitat per unes poques famílies de pescadors, no té cotxes, ni bars ni locals socials. Sense cap soroll i gairebé sense enllumenat públic, només consta d'un únic carrer constituït per una estreta passarel·la de fusta que separa les cases del mar. Des de fa poc, també gaudeix d'una nova i moderna escola amb biblioteca i connexió a Internet. Tot i així, els joves de Puerto Eden que volen estudiar més enllà de l'educació bàsica han de marxar a Puerto Natales o Puerto Montt per acabar els estudis. Molts ja no tornen.

Entre els gairebé cent habitants, hi viuen els darrers quinze representants de l'ètnia kawèsqar, antics nòmades del mar que van abandonar fa mig segle les seves canoes i els seus costums ancestrals per viure de forma sedentària.

ILLA MADRE DE DIOS

Ens costa una mica deixar enrere Puerto Eden. Aquest poble allunyat dels circuits turístics habituals s'ha convertit, gràcies al increïble sentit de l'hospitalitat dels seus habitants, en la nostra casa les darreres setmanes. Ens esperen 200 km de camí fins a l'illa Madre Dios. Les previsibles i adverses condicions meteorològiques ens acompanyaran

amb escasses excepcions. La primera nit encara gaudim d'una certa comoditat, gràcies a uns pescadors que ens acullen a la seva barraca. Els pescadors de la regió abandonen les seves cases durant setmanes per anar a les seves zones de treball. Unes precàries construccions de fusta i plàstic els serveixen de base i refugi contra les inclemències condicions meteorològiques.

Després de tres llargues jornades de rem, haurem d'abandonar la pretesa tranquil·litat dels canals protegits per creuar el Trinidad. Aquest canal obert al Pacífic ens ensenya les seves urpes. L'oceà ens envia encaixonat un fortíssim vent lateral, que ens desequilibra i ens obliga a aferrar-nos a la nostra pala per tal d'evitar que se'ns despengui de les mans.

A punt de deixar enrere el canal Trinidad i endinsar-nos a l'Illa Madre de Dios, aquests lleons o llops marins ens observen amb tanta curiositat com nosaltres a ells.

Progeressant a l'interior del Útero de la Madre, la nostra troballa més interessant i una de les coves amb més recorregut de la Patagònia

Pàgina següent: Explorant un immens rascler a prop del nostre campament base.

A la dreta: Resultats de la datació amb el mètode U/Th de l'estalagmita que vam extreure del Útero de la Madre. Ara s'estan analitzant els isòtops d'oxigen per a l'estudi de l'evolució del clima al Departament de Geologia de la Universitat de Trier (Alemanya)

tors càrstics ens fa oblidar l'esforç d'arribar fins aquí. En una primera prospecció des de l'aigua determinem la posició d'algunes petites coves i, especialment, el lloc on situarem el nostre camp base costaner, punt d'inici de les exploracions interiors. Ja han passat sis dies des que vam sortir de Puerto Eden.

És l'hora de canviar el caiac per la motxilla i endinsar-nos cap a l'interior de l'illa a la recerca de noves cavitats. El final de la jornada ens porta a un indret estranyament familiar: un gran rascler que s'assembla molt als de Larra o tants d'altres dels Pirineus. La roca reflecteix un blanc intens sota un sol que feia dies que no vèiem i que ja no tornarem a veure fins que tornem a l'estiu de Santiago. Aquest lloc serà el nostre camp base durant la nostra estada a l'illa. El territori que volem prospeccionar se'n presenta inabastable i de progressió molt difícil. Immensos rasclers plens d'esquerdes s'alternen amb interminables zones selvàtiques i feixugues molles.

Serà l'últim i compromès obstacle abans d'arribar a l'exposada costa nord de l'illa Madre de Dios. La tensió serà constant fins que no aconseguim abandonar el Trinidad per endinsar-nos cap a les aigües protegides de l'interior de Madre de Dios.

El fiord escollit ens condueix fins a un riu que ens obliga a superar algun salt d'aigua. Finalment arribem a un llac pròxim per terra al Seno Barros Luco, el nostre objectiu. El trasllat per terra de tot el material i els caiacs ens ocupa unes esgotadores hores, però la satisfacció de trobar-nos al cor de l'illa i començar a localitzar visualment els primers sec-

El Útero de la Madre

Topografia: Cristian Donoso i Roger Rovira
(Expedició Transpatagònia)

Recorregut: 770 m
Profunditat: -182 m

del campament la cova que seria la nostra descoberta més interessant, batejada pel cap de l'expedició com a *Utero de la Madre*. D'aquesta cavitat, per on transcorre un curs d'aigua actiu, topografiem 770 m de recorregut i 182 m de profunditat. A l'interior de la cova prenem com a mostra una estalagmita per a un estudi sobre el canvi climàtic, que serà enviada al Departament de Geologia de La Universitat de Trier (Alemanya), on s'hi realitzarà una datació amb el mètode U/Th.

La feina se'ns acumula quan arriba l'hora de marxar i la sort comença a acompanyar-nos. A part d'algunes incògnites a l'Útero de la Madre, deixem per explorar un engolidor vertical del qual hem baixat un primer pou i que continua en un altre pou en forma d'una llisa i prometedora falla per on s'escola el riu; i també una immensa part de la zona encara verge, motius suficients per tornar-hi un altre dia. Abans però, encara haurem de passar una setmana més de viatge de tornada en caiac i acomiadar-nos dels nostres amics de Puerto Eden.

Trobem a faltar aquest lloc en el moment just que comencem a oblidar-nos del vent, la pluja i el fred.

Cristian Donoso marca amb el GPS les coordenades de la boca del Utero de la Madre.

El que les cartes nàutiques mostren erròniament com una continuació del fiord Lamero, s'ha convertit en un riu amb salts d'aigua que ens condueix fins a un llac desconegut.

Imatge del primer campament a l'illa Madre Dios.

EL ÚTERO DE LA MADRE

El segon dia localitzem i explorem un immens engolidor. La boca dóna lloc a una sala de grans dimensions d'on sorgeixen dues galeries que queden reblertes pels blocs a poques desenes de metres de l'entrada. Malgrat l'escàs recorregut, l'espectacularitat de la cova ens omple d'esperança.

La feina continua sota una pluja incansable i els dies es van esmunyint ràpidament. L'esforç és constant, la falta de resultats rellevants i les males condicions meteorològiques van minant la nostra moral de mica en mica. Afortunadament a pocs dies del final, i gairebé per casualitat, localitzem molt a prop

Patagònia i Terra del Foc

(Argentina i Xile)

Terres de fiords, boscos i glaceres que es precipiten al mar. Una de les més fantàstiques i acolorides reserves de vida salvatge del planeta.

Sortides diàries. Programes a mida.
Sol·licita informació.

viatges
trekking & aventura

Gran Via 523
08011 Barcelona
tel. 934 543 702

bcn@trekkingyaventura.com
www.trekkingyaventura.com

De Granada a Cabo de Gata per la ruta TransAndalus

Text i fotos: **Albert Arnau i Rosa Bou**

La TransAndalus és una ruta circular de 2.000 km amb bicicleta de muntanya que travessa les províncies de Màlaga, Granada, Almeria, Jaén, Còrdova, Sevilla, Huelva i Cadis. A la segona quinzena de setembre del 2008, aprofitant aquest traçat, vam anar de Granada a Cabo de Gata. Van ser onze etapes, 500 km i més de 9.600 m de desnivell trepidants a través de la serralada Penibètica fins als paisatges gairebé lunars de la costa d'Almeria.

1. De Granada a Alhama de Granada: tot seguint la Puerta Verde

Aquesta primera etapa no forma part de la TransAndalus, però la vam fer perquè la ruta no passa per la ciutat de Granada. Sota un sol de justícia, però amb la il·lusió d'estar novament en ruta amb el vent fregant-nos la cara, comencem a pedalejar. Per unir les dues poblacions, seguim el traçat de la ruta de la Puerta Verde de Granada a Alhama de Granada, formada per tot un seguit de vies pecuàries que transiten majoritàriament per cultius de cereals de secà, olivars i plantacions d'ametllers. Així, anem pujant molt de mica en mica, amb un perfil gairebé pla, fins a passar Ventas de Huelma, en què la ruta baixa una vall fins a arribar a Cacín; aquí neix un petit port de muntanya que, en poc més de 4 km, puja uns 300 m per una carretera poc transitada i que, després d'una merescuda baixada, ens duu a Alhama de Granada.

2. D'Alhama de Garanda a Jayena: el primer contacte amb la ruta

Aquest va ser, pròpiament, el nostre primer contacte amb la TransAndalus. Les dificultats es van pre-

sentar en forma de senders, de vegades tècnics i trialers, tot i que sempre molt divertits i per paratges sorprenents. Només sortir d'Alhama de Granada remuntem l'espectacular canyó de los Tajos per anar cap al límit del parc natural de Sierras de Tejeda, aturant-nos de tant en tant per familiaritzar-nos amb el llibre de ruta. L'última part de l'etapa és la més divertida, amb una senyora pujada per una pista d'aterratge de l'INFOCA i la trialera final de baixada al poble de Jayena, on dormim en un hostel acollidor.

3. De Jayena a Nigüelas: la pluja ens dificulta la ruta

Ens aixequem sota la pluja, amb un dia molt gris i boirós, un d'aquells dies ideals per a l'esport del pedal. A més, les primeres rampes de la serra del Chaparral són dures i el fang les fa un pèl pesades i fatigoses. Quan arribem a dalt, a uns 1.300 m, la boira no ens deixa veure gran cosa i estem xops fins al moll de l'os. Ja en plena serra de Los Guajares comença una baixada molt divertida, tot i que ens quedem una mica glaçats. Parem a fer un bon plat de lleties i a assecar-nos una mica al poble d'Albuñuelas. Quan reprenem la marxa, la pluja ha parat i surt tímidament el sol. Ens queda un tros de descens fins al bonic poble de Restabal, en plena vall de Lecrín (vall de l'alegria, per als àrabs) on, a través de plantacions de tarongers, gaudim de les vistes i de l'escalfor del sol andalús. Cremarem els darrers cartuxos de força en una pujada final d'uns 450 m fins a Nigüelas, a les portes del parc natural de Sierra Nevada, on dormim en una elegant casa rural, l'únic allotjament del poble.

4. De Nigüelas a Pampaneira: la ruta pren alçada i duresa

Sortim de Nigüelas en pujada, amb rampes del 20% que de seguida ens fan agafar molta alçada i entrar ràpidament en temperatura. La duresa de les rampes i el pes de les alforges ens fan baixar de la bici més d'una vegada durant aquests primers quilòmetres. Després, la pujada se suavitza una mica i la boira va desapareixent, cosa que ens permet gaudir de la vista de la vall i dels típics pobles blancs de Las Alpujarras, de manera que ens oblidem, a estones, del desgast físic. Anem empalmant corbes en paella que semblen no tenir fi. Quan som a prop de les cases de Tello, ja a prop dels 1.800 m d'alçada, entrem en uns senders molt divertits de passar, on gaudim de les parets que acaben als cims de Cerro del Caballo (3.011 m), Tajo de los Machos (3.086 m) i Tozal del Cartujo (3.152 m) i dels seus corresponents barrancs. Després de pujar uns quilòmetres més ens espera una llarguíssima baixada per pista ampla que ens condueix a la carretera que duu al bucòlic poble de Pampaneira, i que ofereix vistes a alguns dels pobles més típics de Las Alpujarras. Un cop allà, gaudim d'un merescut descans en un hostel i recuperem forces tot provant el llom adobat amb l'oli i les patates de pobre, plats típics de la zona.

Primera etapa

- Granada (685 m)
- Santa Fe (579 m)
- La Malahá (709 m)
- Ventas de Huelma (851 m)
- Cacín (702 m)
- Alhama de Granada (888 m)
- Distància:** 70 km
- Desnivell acumulat:** 800 m

Segona etapa

- Alhama de Granada (888 m)
- Játar
- Fornes
- Jayena (906 m)
- Distància:** 39,5 km
- Desnivell acumulat:** 915 m

Tercera etapa

- Jayena (906 m)
- Albuñuelas (734 m)
- Saleras
- Restabal (538 m)
- Murchas
- Nigüelas (931 m)
- Distància:** 44,5 km
- Desnivell acumulat:** 1.080 m

Quarta etapa

- Nigüelas (931 m)
- Pampaneira (1.058 m)
- Distància:** 42,5 km
- Desnivell acumulat:** 1.560 m

Un àrid però bell paisatge, per damunt d'un sender fet de pedra seca, abans d'arribar a les cases del Tello.

En aquest punt som a punt d'arribar al poble de Trévez, un municipi amb llocs d'un gran interès cultural, arquitectònic i paisatgístic, però sobretot, famós pel pernill.

5. De Pampaneira a Cádiar: Sierra Nevada en estat pur

Sortim carretera amunt, amb la moral alta, tot passant pels bonics pobles de Bubión i Capileira. Allà deixem l'asfalt i agafem una solitària pista que ascendeix fins a arribar gairebé als 1.800 m altra vegada. Això sí, sense cap rampa descomunal que ens faci baixar de la bici. Seguim gaudint d'unes magnífiques vistes quan els núvols ens ho permeten. Baixem una mica i tornem a pujar traspasant, aquest cop sí, la cota dels 1.800 m per una pista un pèl trencacames, o aquesta és la impressió que tenim després del desgast dels forts desnivells dels últims dies. Finalment arribem a Trévez en baixada, als peus del cim Mulhacén (3.479 m, sostre de la península ibèrica), poble famós pels seus nombrosos assecadors de pernills. No, no ens veiem amb cor de carregar-ne un durant el que queda de ruta. El que resta ara és fàcil i de perfil més aviat en baixada. L'única excepció és un complicat tram de GR que acaba en una trialera, el pas del qual, al damunt d'una bicicleta amb alforges, es pot qualificar de temerari; però vaja, arrossegar a peu la bici una estona ens ve fins i tot de gust. I la veritat és que les vistes que gaudim en aquest tram són d'allò més gratificants. En baixada ja, per una carretera amb l'asfalt nou i sota unes primeres gotes de pluja, entrem al poble de Cádiar.

6. De Cádiar a Laroles: Granada s'acaba

Aquesta curta etapa ens serveix per refer-nos una mica dels dies anteriors i permetre a les cames de desfer-se de l'àcid làctic acumulat. Tot i això, a la

sortida de Yágor, i mentre travessem els pobles de Montenegro i de Yegen, hi ha unes bones rampes de pujada. Aquest darrer poble és on l'escriptor britànic Gerald Brennan va estar vivint durant set anys i on va escriure, entre d'altres, el famós llibre *Al sur de Granada*. A poc a poc el paisatge es va tornant molt més àrid, i és que aviat abandonarem les fèrtils terres d'aquesta part de Granada per passar a un paisatge més agrest i sec. Passat Válor trobem una altra sorpresa en forma de pas complicat que acaba amb una forta rampa, impossible de remuntar dalt de la bici i que fa que ens l'acabem carregant a l'espatlla. Així arribem a Mairena i a Júbar, dos pobles que semblen haver quedats atrapats en el temps. Abans de baixar cap a Laroles ja intuïm, en la llunyania, el blau infinit de la mar Mediterrània.

7. De Laroles a Instinción: la ruta arriba a paisatges desèrtics

Sota una fina pluja i amb un dia una altra vegada força antipàtic, deixem el poble de Laroles i arribem per carretera a Bayarcal, el poble més alt d'Almeria. Continuem pujant, ara ja per pistes, fins a Paterna del Río, on comencem una bona baixada fins a Guarros. Passat el poble tornem a pujar una mica, per última vegada en aquest dia, per arribar en suau baixada a Laujar de Andarax, el poble més gran de Las Alpujarras d'Almeria. El proper tram és un dels més desolats i solitaris de tot el recorregut. Mentre pedalem per una mena d'altiplà copsem l'encant especial d'aquest inhòspit indret i la seva especial i captivadora bellesa. Arribem a l'extrem oriental del

parc nacional de Sierra Nevada i dels seus pobles blancs en pendent. Som al començament del desert de Tavernas, i el seu infinit laberint de baixes formacions muntanyoses ens sembla inexpugnable i ens porta a imaginar futures rutes. En aquesta zona es produeixen alguns dels millors olis. Arribem així, plens de fang i vorejant el peu de la serralada de Gádor, al tranquil poble d'Instinción, on l'únic allotjament possible és un simpàtic hotel d'estil àrab.

8. De Instinción a Almeria: l'última gran pujada de la ruta

Aquesta etapa va acabar essent una de les més dures de tot el recorregut. I dic que va acabar, perquè no ho teníem previst exactament així. La intenció inicial era aturar-nos a Enix, però davant la falta d'allotjament vam decidir continuar fins a Almeria. Els primers 20 km són de pujada, ja que cal creuar la serra de Gádor de nord a sud. Són més de 1.000 m de pujada que mirem d'afrontar a poc a poc i amb bona lletra. La pista és ampla i es puja bé dalt de la bicicleta. Travessem boscos de pins i bastants *cortijos* mentre veiem, a l'altre costat de la vall, Sierra Nevada, la serra dels Filabres, Sierra Alhamilla i el desert de Tabernas. Tot això fins que arribem a l'espessa boira que cobreix la muntanya aquest dia i que ja no deixem fins que portem un bon tros de la llarguíssima baixada. És aleshores quan veiem de front

la mar Mediterrània i l'enorme extensió d'hivernacles de plàstic que forma el Campo de Dalías, entre les poblacions d'El Ejido i Roquetas de Mar. Sens dubte, un paisatge estrany que no deixa indiferent. Entre el turístic poble de Félix i el d'Enix, tornem a trobar un tram de pujada, aquest cop asfaltat, que es fa un pèl incòmode de pujar a causa del fort vent. Un cop a Enix, per baixar fins a Almeria hi ha 25 km, la major part dels quals transcorren per una antiga via romana molt pedregosa que ens posa a prova els braços i els maltractats portaequipatges. Tot això, rematat per unes espectaculars vistes d'Almeria, amb el port i l'alcaçaba, i al fons, el Cabo de Gata, que amb la llum del capvespre són el premi a un sofert i llarg dia de BTT. D'aquesta manera entrem per fi a Almeria, l'única capital de província que creua la TransAndalus.

9. D'Almeria a Cabo de Gata: tot pedalejant a la vora de la Mediterrània

Arribats a aquest punt del viatge, la nostra intenció era relaxar una mica el ritme de quilometratge i gaudir de les platges i cales d'aquestes contrades de la península ibèrica. Així ho vam fer. D'aquesta manera, sota un bon sol i sense presses, vam fer la llarga passejada que separa Almeria del poble de Cabo de Gata. En aquest tram pedalejem molt a prop de les platges de Torre García, de les Amolade-

Cinquena etapa

- Pampaneira (1.058 m)
- Bubión (1.296 m)
- Capileira (1.436 m)
- Trévez (1.476 m)
- Juviles (1.255 m)
- Tímar
- Cádiar (916 m)
- Distància:** 45 km
- Desnivell acumulat:** 1.290 m

Sisena etapa

- Cádiar (916 m)
- Yátor (860 m)
- Montenegro
- Yegen
- Válor (901 m)
- Nechite
- Mairena
- Júbar
- Laroles (1.082 m)
- Distància:** 28,5 km
- Desnivell acumulat:** 1.070 m

Setena etapa

- Laroles (1.082 m)
- Bayarcal (1.257 m)
- Paterna del Río (1.193 m)
- Guarros
- Laujar de Andarax (921 m)
- Fuente Victoria
- Fondón (847 m)
- La Barriada de Alcora
- Instinción (438 m)
- Distància:** 56 km
- Desnivell acumulat:** 1.100 m

Vuitena etapa

- Instinción (438 m)
- Félix (812 m)
- Enix (723 m)
- Almeria (16 m)
- Distància aprox:** 76 km
- Desnivell acumulat aproximat:** 1.620 m

La quarta etapa es caracteritza perquè cal afrontar les dures paelles del trajecte.

El capvespre, abans d'arribar a la Isleta del Moro.

ras i del Charco, i després d'uns dies a la muntanya, la veritat és que és un plaer. Es fa molt agradable no haver de posar el plat petit encara que sigui només per un dia. Bé, haig de reconèixer que remuntant alguna duna de sorra el vaig haver de posar, però va ser momentàniament. Un cop a Cabo de Gata, vam passar la tarda banyant-nos, mandrejant a la platja i visitant, ja al capvespre, les Salinas del Cabo de Gata i la seva fauna aviària, entre la qual, en aquesta època de l'any, trobem nombroses colònies de flamencs rosats. Acabem el dia contemplant una fantàstica posta de sol des del poble de La Fabriquilla. I pensar que hi ha gent que veu això quasi cada dia!

10. De Cabo de Gata a la Isleta del Moro: un paisatge lunar

Continuem amb el nostre ritme de relaxació. Després d'una curta pujada de carretera arribem al far de Cabo de Gata, on fem una curta parada i continuem, tot seguit, per una pista que va travessant uns penya-segats sobre el mar força espectaculars. El blau marí contrasta amb el marró intens d'origen volcànic d'aquestes àrides terres amb un resultat difícil d'igualar. Ens anem trobant amb nombroses petites cales i platges, en alguna de les quals ens aturem a fer capbussades i a gaudir d'aquest atípic, per a nosaltres, començament de tardor sota un càlid sol. A la platja de Los Genoveses, l'any 1121 tropes catalanes i genoveses van desembarcar per combatre el domini musulmà a la zona. Un cop arribats al turístic poble de San José remuntem uns penya-segats per un complicat tram de pocs quilòmetres,

on la forta pujada i el mal estat del sender ens obliguen a baixar de la bici, que tornem a carregar a l'espatlla. Val la pena, però, pujar-hi, perquè les vistes són d'allò més espectaculars. Acabem baixant a una carretera i agafem una desviació a la Isleta del Moro, on passem un parell de dies visitant cales i platges diverses, i degustant el peix fresc que pesquen a la zona.

11. De la Isleta del Moro a Agua Amarga: la fi del viatge

Aquesta etapa ens porta a visitar l'interior del parc nacional de Cabo de Gata, més solitari encara que la costa del parc. Sortim, doncs, cap a Rodalquilar, poble al qual arribem per carretera i on agafem, tot seguit, una pista en pujada que ens duu a unes mines d'or abandonades. Seguim pujant fins a uns 250 m, amb força bones vistes sobre la Punta de Piedra Negra i els seus voltants. A través de camps que semblen miratges en aquesta terra àrida i dura, passem per diversos cortijos, fins que arribem al solitari poble de Fernán Pérez. A partir d'aquí, per arribar a Agua Amarga, es tracta únicament d'anar travessant en baixada camps de cultius i més cortijos, alguns dels quals estan rehabilitats com a luxoses cases rurals, fins que retrobem el blau del mar al bonic poble d'Agua Amarga. Aquí gaudirem d'un dia extra més abans de tornar cap a casa, dia que aprofitem per descobrir algunes de les cales més inaccessibles del parc, a les quals només es pot arribar a peu, i contemplar, una vegada més, els fabulosos capvespres d'aquest racó de món.

Informació pràctica

Ruta Transandalus

www.transandalus.org.

Tot i que la ruta no està marcada sobre el terreny, amb els llibres de ruta que trobareu al web podreu seguir el recorregut sense gaires problemes. Si, a més, compteu amb un GPS, us podeu baixar totes les coordenades i serà gairebé impossible que us perdeu. Hi ha guies editades d'alguns trams d'altres províncies d'aquesta ruta. Del tros que nosaltres vam fer però, no n'existia cap a la data del viatge.

Puerta Verde de Granada a Alhama de Granada

www.juntadeandalucia.es/medioambiente/servtc5/corredorVerde/mostrarFicha.do?idCorredor=34

Època ideal per anar-hi:

Qualsevol època de l'any pot ser bona, tot i que cal mirar d'evitar el mes d'agost i les èpoques de fortes nevades en aquella zona. En el primer cas, la forta calor i les aglomeracions de gent ens poden impedir gaudir plenament de la ruta. Cal tenir en compte que la zona de Cabo de Gata és molt freqüentada durant els mesos d'estiu, amb la qual cosa pot ser difícil trobar-hi allotjaments. Al ple de l'hivern, podem trobar pistes tallades per l'acumulació de neu a les cotes altes d'aquesta ruta.

Transport

De Barcelona a Granada i viceversa:

A les dates en què hi vam anar, hi havia un tren-hotel nocturn que uneix Barcelona amb Granada. Per portar les bicis, cal que vagin semidesmuntades en caixes o bosses, i pagar un suplement per agafar un compartiment on viatjarem nosaltres i les bicis. Malauradament, no tot el personal d'ADIF està al corrent d'aquesta normativa, i vam haver d'insistir una mica perquè ens deixessin pujar al tren. Us recomanem consultar per Internet la normativa respecte a aquest tema abans del viatge. Nosaltres vam dur les bicis semidesmuntades en caixes. Per a la tornada, vam contactar a Almeria amb algunes cases de bicicletes on amablement ens van donar més caixes per tornar-les a embalar.

D'Agua Amarga a Almeria:

Hi ha una línia d'autobús que uneix les dues poblacions. No vam tenir problemes per pujar les bicis a la bodega de l'autobús.

D'Almeria a Granada:

El trajecte el vam fer amb un tren regional, en què no ens van posar problemes per viatjar amb bicicletes. Cal avisar, però, d'aquest fet, al comprar els bitllets.

Novena etapa

- Almeria (16 m)
- Costacabana
- Cabo de Gata
- Distància: 30 km
- Desnivell acumulat: 55 m

Desena etapa

- Cabo de Gata
- San José
- Isleta del Moro
- Distància aprox: 30 km
- Desnivell acumulat aproximat: 500 m

Onzena etapa

- Isleta del Moro
- Rodalquilar
- Fernán Pérez
- Los Cortijos
- Agua Amarga
- Distància: 35 km
- Desnivell acumulat: 525 m

ALBERT MARTÍNEZ

ALBERT MARTÍNEZ

Andorra la Vella. Casa de la Vall.

Andorra

Els darrers homes d'aram

Text: **Joseph Ribas**

Traducció del francès de Gabriel Bas

Josep Ansurri, republicà català, exiliat a França, l'hivern del 1937, presumia de lluitar en nom de la Santa Espina¹. S'incorporà al maquis a les muntanyes d'Andorra i de l'Arieja i, des de llavors, soldat de l'ombra, movent-se arreu, va teixir una xarxa de complicitats clandestines la trama de les quals deixa veure, entrecreuades, les relacions entre un llibre i el film epònim que inspirà: **Andorra o els homes d'aram**².

Un racó de món protegit

Som al 1941. El director gascó Émile Couzinet pensa filmar la gran obra estètica i sentimental de la seva carrera. Les seves relacions amb l'autora del llibre, la novel·lista ariegenca Isabelle Sandy, aviat esdevenen tumultuoses. Josep Ansurri hi intervé i

ve a ser, en la picabaralla, com el fil conductor, subtilment entreteixit, a través d'un relat de peripecies hàbilment conduït en la copiosa obra de Jean-Claude Chevalier: *Guerra, terra i estrelles: Andorra 1940-1944*³.

En aquella època, l'Andorra profunda restava, si fa no fa, tal com l'havien descrit els seus primers visitants, curiosos d'aquell paradís protegit en què la bellesa dels paisatges, el tarannà dolç, sensible i amable dels seus habitants semblava inalterable, entre dos estats secularment agitats i, aleshores, commocionats l'un per la dictadura franquista, l'altre per l'ocupació alemanya.

Fins llavors aquell racó de món no havia conegut cap desordre d'ençà que Louis le Debonnaire (Lluís el Piadós) havent foragitat els alarbs en el segle VIII, havia pronunciat el cèlebre exordi: «En Dor locus juxta montem». Amb totes les lletres a l'Evangeli⁴.

Aquesta pietosa benedicció havia d'assegurar,

durant segles, una pau encara més protegida pel fet que el país era reclus entre altes muntanyes. ¡Ignorat, certament que no! Però somniat, des del segle XVIII guanyat pel dogma de la «bondat natural».

Si hagués nascut pirinenc, Jean-Jacques Rousseau hauria fet d'Andorra la República de les Lletres de la Muntanya. Jo hauria volgut penetrar a l'interior de terres desconegudes, tinc per cert que hauria trobat pobles vivents absolutament en estat natural, vivint les seves institucions amb dolcesa i conformant-se en tot amb l'admirable simplicitat de les lleis immutables... «¡Oh, les nacions felices! ¡Oh, els homes amables!» escrivia el 1773, un devot deixeble del filòsof de Ginebra, el publicista Rouillé D'Orfeuill.

Cent anys més tard, per bé que visitat i explorat al llarg del segle XIX, el gust per l'exotisme, molt viu a l'època, va mantenir la imatge d'un país «rústec, reliquiari dels temps medievals (...) Cal, hom deia, que les carreteres siguin bones però no massa, per tal que el país sigui menys conegut».

«Poques persones sospiten que existeixi al vessant meridional dels Pirineus, una república de sis mil ànimes, amb els seus costums primitius i els seus usos tradicionals», escriu a *L'illustration* el 21 de juny de 1862, el primer «diari universal» que va dedicar una sèrie d'articles a Andorra, un reportatge, diríem avui, il·lustrat amb dibuixos i particularment ben informat sobre la història, la religió i els costums de les seves valls. L'autor conclouia de puntetes: «tot hi resta estacionari. Res no ha canviat des dels temps de Carlemany».

No és pas que no es publicuessin llibres, narracions de viatges, estudis, reports militars, mapes escala 1:100.000. «Tothom havia sentir a parlar d'Andorra, poca gent la coneixia», escrivia Víctor Dujardin, un turista del nord, viatjant pel Roselló, el 1891.

El 1896, el Centre Excursionista de Catalunya detallà el país en 42 itineraris fotogràfics i històrics: *La guia itinerària de la República d'Andorra*, d'Artur Osona. Aquesta publicació hauria d'haver bastat per obrir pas. ¡No! No hi ha res més obstinat que una idea rebuda. El pintoresquisme, el desarrelament convertien la realitat en enganyifa. I tanmateix, Andorra canviava sense que ningú se n'adonés. Era més còmode que el país i la gent continuessin vivint «la més pacífica existència pastoral entre la protecció de les muntanyes i la saviesa de les seves tradicions».

Viatges fora de temps

En el seu *Voyage en Andorre*, l'estiu de 1911, André Gide, tanmateix bon observador de la vida de seu temps, es va deixar anar amb el seu humor tèrbol i sorrut, dient pestes contra «l'abominable hostal» o «l'hotel mediocre instal·lat com un parany en el camí». ¡Puntuacions habituals! «menages inconfessables, vins negreus i rasposos, xinxes». Banalitat i conveniència⁵.

Més pràctic i menys exigent, Vincent-Clarence Scott O'Connor, mentre viatjava per Andorra, el mateix estiu, als mateixos llocs, feia notar les lamentacions dels seus «amics francesos, acostu-

NOTES

- 1 Al·lusió a l'obra de teatre d'Àngel Guimerà d'on fou extreta la sardana «La Santa Espina», amb música del compositor Enric Morera. La interpretació d'aquesta dansa presumidament contestatària va ser prohibida per les autoritats franquistes.
- 2 *Andorra o els homes d'aram*. D'aquesta obra de la novel·lista ariegenca Isabelle Sandy, publicada el 1923 per edicions de la Llibreria Pon, el productor Émile Couzinet en féu una pel·lícula.
- 3 *Guerra, terra i estrelles* va ser publicada en català a les edicions de la Biblioteca Andorrana, el 2001. La versió original en francès no ha estat publicada. El títol del manuscrit és: «Temps de guerres et d'étoiles». És l'epopeia autèntica d'un grup humà atrapat en la xarxa de la petita i gran història de la França ocupada.
- 4 Extret del *Llibre dels reis*.
- 5 André Gide. *Journal (1889-1939)*. Biblioteca de la Plèyade, pàg. 312 i 321.

Parròquia d'Encamp, Andorra, 1931.

Pàgina il·lustrada del llibre Travels in the Pyrenees, obra de Scott O'Connor, que visità la Cerdanya i Andorra a principis del segle xx.

Santuari de Meritxell, església vella, Andorra, 1920-1930.

mats en el seu plàcid país a esmorzar bé, fins i tot en modestos hostals». Sense canviar-ne ni una coma, va citar una de les seves etzibades patètiques ben d'acord amb l'humor execrable de Gide fustigant «el combat de voraços i coriacis» entaulats

amb un vi espès, rogenc, aspre com una raspa, rajant d'una mena de cuir remollit al qual no es pot atribuir cap nom, seguit d'una platerada de patates amb all, millor dit d'all amb patates. Com a postres ametlles torrades i unes pallofes les quals, segons sembla, retalls de préssec assecat.⁶

Scott O'Connor va néixer el 1869. Havia fet carrera a l'administració colonial de Birmània. Com molts dels seus compatriotes, atrets per la reputació del clima i de les aigües del Rosselló, va anar a descansar als Banys del Vernet, entre dos sojorns a ultramar.

Va visitar la Cerdanya, la vall del Querol i residí a l'Hotel Barnole, a Portè, davant l'obrador del perforament del túnel de Pimorent, aleshores aturat per una vaga obrera. ¿Esperava ser el primer viatger a arribar a Andorra amb cotxe? Al Pas de la Casa es veié obligat a continuar a cavall d'un ase.

Devem a Numa Broc, geògraf dels Pirineus, el coneixement de l'obra de Scott O'Connor *Travels*

in the Pyrenees, encara ara inèdita en francès. Aquest llibre es publicà a Londres el 1913. El seu principal interès rau en la personalitat de l'autor, instruït, perspicax, generalment objectiu, adaptable a qualsevol medi, atent a les evolucions que anuncien el canvi de mentalitats als països que visitava. «O'Connor té el geni dels contactes humans», ens diu Numa Broc. La curiositat sempre a l'aguait, considera les coses i la gent amb simpatia, evita els prejudicis peremptoris. Sempre ben situat al lloc adequat, en el bon moment⁷.

Va entrar a Andorra acompanyat per M. Garreta per «la nova carretera en construcció que acaba-va bruscament en un caos de blocs granítics». Feia un fred glacial. Es van refugiar en una cabana de pastor, rudimentari abríc de pedra seca, d'on eixí, importunada, tota una família de porcs. Van passar dues hores en la boirosa i espessa acritud del fum d'un foc amb mal tiratge. Finalment, l'aparició d'un ase negre va acabar l'espera. Era el Cisco de Sans, el famós traginer.

L'ase Xato era un aristòcrata del seu gènere, era la muntura habitual de Monsenyor el Príncep-Bisbe d'Urgell i de sa Excel·lència el Veguer Francès d'Andorra, un animal conscient de les comoditats internacionals i de les exigències dels viatgers distingits.

Així, al tresc compassat de l'ase va passar el port d'Envalira coincidint que la broma s'esvaïa i descobria «un món de pics feréstecs amb reflexos d'aram i camps de neu immaculada... tota la sublim bellesa del món alpí d'Andorra».

Rar espectacle. Superba serralada de pics refulgents blaus i porpres, ribetats i clapejats de neu enlluernant en els flancs abruptes... Els pendissos de pastura eren coberts d'un mosaic de flors: narcisos i jacints, ranuncles, botons d'or, gencianes del blau més profund, pensaments, miosotis, anèmones i una multitud de xicoires florides.

Els semblava davallar dels núvols devers una vall meravellosa, alegrada d'esquellerincs, el pensament ocupat per la fi anunciada d'aquelles solituds, així que la perforació del túnel desvetllaria l'obscura bellesa d'Andorra als ulls dels visitants vinguts dels confins del món cap al nou Monte Carlo que hom somniava d'establir-hi, i que els andorrans inquiets per llur independència refusaven de considerar. «Però, quant de temps una comunitat pobra pot resistir als artificis financers d'Europa?» es preguntava O'Connor.

El viatger anglès havia pressentit el destí d'aquest petit país lliurat en endavant als corrents d'una modernitat sorollosa. També va comprendre l'estat de les consciències andorranes dividides sobre els problemes de la independència, les unes considerant que no tenia sentit en un país desproveït, privat de comerços i d'indústries; els altres, al contrari, estimant-ne el preu, tant la pobresa arrelada a la terra llur seria insuportable si se sotmetia a Espanya o a França.

Aquest esperit d'anàlisi o d'obertura disposava O'Connor a adaptar-se a situacions diverses. En arribar a Soldeu, primer llogarret assolit passat Envalira podia haver-lo impactat un desencís semblant al que havia impressionat Gide, el mateix estiu, al mateix lloc. Doncs no. Ben al contrari. Acollidor, càlid, net, confortable, reconfortant, O'Connor no té prou superlatius per a expressar la seva satisfacció ben feliç de pensar que finalment entrarva Andorra. Se sent bé, assegut davant la llar de foc, en companyia dels traginers, de les minyones, dels pastors i dels viatgers, i troba tothom prou bona persona per tractar-lo com un igual. «Comp-tat i debatut és, escriu, el sùmmum de l'hospitalitat, tant pel que fa al Príncep com al pagès».

Soldeu és un llogarret ran de camí, fet de sinistres cases rústegues construïdes amb esquistos del flanc de la muntanya veïna, amb teulat de pissarra amb un to encara més sinistre. Té la mateixa aparença trista... cremada pel sol, de qualsevol altre poblet d'aquesta contrada... I part de fora, quin espectacle de grisa malenconia! Els porcs sorgien de la broma, incontrolables, enormes. Una filagarsa negrosa i vaporosa serpentejava entre els grenys. Cap fressa si no era la de l'Arieja a la naixença, saltironant ça i lla pel seu traç invisible que el durà fins a la mar. Em trobava realment al sud solejat de França, en ple més de juny? O era la maresma del CONNAUGT pel desembre? Em sentia esmaperdut?.

Gens ni mica. O'Connor se sentia atret per una superba serralada de pics refulgents, blaus i púrpures, ribetejats i clapejats de neu enlluernant als flancs abruptes. «Era meravellós de davallar devers aquella vall com si hom baixés dels núvols», s'extasiava. El camí de bast travessa gerdes praderies «esclatants de flors idèntiques a les d'un jardí anglès». La vida s'activa:

dones treballant als camps de patates, una raça ordinària, sense bellesa; els infants juguen ran de camí, el pastor trossat amb barretina vermella, el ramat esquellejant a l'entorn; el viatger amb les botes de claus penjades al muscle, calçant lleugeres espardenyes d'espart; el capellà espanyol amb sotana massa elegant i barret negre; el camperol seguint l'ase carregat de terra de ran de riu cap a camps pedregosos muntanya amunt; el traginer amb l'atzembla bellament engalanada exhibint plomalls sang i or, penjolls de llautó o de metall violat, l'ésser més pintoresc, l'únic realment pintoresc en el camí... Aquesta gent ha viscut allí una rude existència, generació rere generació, deixant veure la lletjor de les dones velles, els perfils aplanats del jovent femení, la fesomia seca i arrugada dels homes, estigmatitzada per una vida a penes millor, sembla, que la del bestiar. Andorra, jo em deia, és un exemple del que poden produir els pagesos deixats de la mà de Déu. Aquesta gent es redimeix pel seu esperit d'independència, pel seu amor pel tros de terra que els pertany... ¿Quin avantatge té una tal independència? No és pas una pagesia idíl·lica, filla de l'Hèl·lade i de la llum, a tot estirar el català primitiu.

O'Connor espera trobar a Andorra la Vella, la capital, alguna manifestació de vitalitat. Se sorprèn de no veure sinó un poblet si fa no fa semblant a d'altres coneguts.

Vora la carretera, escriu, la manufactura del tabac, una fàbrica de cerilles... un terror humil poblat de pagesos agosarats dels qui es fa evident que pertanyen a aquella terra i no a cap altra, els ancestres dels quals vivien allí d'ençà de l'inici de la història arxivada, ells mateixos eren part de la pròpia terra, tant com la ribera, les muntanyes, els arbres...⁸

A la pantalla, els darrers fidels
 O'Connor té bon ull, el judici clar fonamentat en dues observacions perspicaces; d'una banda, el lligam natural que vincula els andorrans al seu petit país; d'una altra banda, les primícies «d'un gran

Soldeu, Andorra, 1925.

A la imatge superior, refugi d'Envalira, Andorra, 1925-1930.

NOTES

- N. del T.: Probablement *orellanes*, que solen ser d'albercoc.
- Numa Broc. «Les anglais dans les Pyrénées Catalanes à la Veille de la Première Guerre Mondiale...» *Actes del 51è Congrès de la Federation*, 1980.
- La traducció dels passatges extrets de l'obra de V. C. Scott O'Connor *Travels in the Pyrenees*, ha estat feta per estudiants del curs d'anglès que el nostre amic i col·laborador Alan Mattingly anima al Vernet.

A dalt, Santa Coloma.
Andorra. 1918.

un drama
pirinenc viscut
pels darrers
fidels d'un clos
de famílies
aferrades a les
virtuts
ancestrals. Els
lligams amb la
terra, el culte a
les famílies i al
país, hi són tan
fortament
expressats

canvi que es prepara»: signes difícils de copsar per a un estranger que no sigui britànic, més proper per natura d'un sentiment insular d'un poble isolat per muntanyes com d'altres pobles o són per la mar. L'avenir li donarà la raó.

La perforació del túnel del Pimorent, l'arribada de l'electricitat i el millorament de les carreteres existents fan néixer ambicions lloables. Certes ànsies es manifesten d'ençà del 1930 per treure profit d'aquestes evolucions. La instauració de la República Espanyola reforça l'activitat catalanista del grup La Joventut Andorrana, cada cop més contestatària enfront de la tradició. Aquestes turbulències afecten les instàncies administratives que resisteixen, però concedeixen tímidament l'atribució de drets polítics per a tothom, la reforma d'un millor repartiment de la terra i la transformació de l'estatut internacional d'Andorra. Petita revolució que porta en germen una aspiració a la modernitat sense atènyer aparentment les capes profundes de la població arrelada en les seves estructures arcaiques⁹.

Els temps avancen. O'Connor haurà estat el primer viatger a desvetllar el 1911 aquest neguit social. La terra que mor, la raça amenaçada inspiren pàgines apassionades a tot un corrent de pensament que, de Pourrat a Genevoix, per Raymond Escholier, Charles Sylvestre i René Boylesve, irriga la literatura regionalista de l'època.

Una novel·lista ariegesa, Isabelle Sandy, deixa testimoni de les angoixes que turmenten la seva vida íntima.

En el temps que, rica de lleures, jo vagarejava per la meua vall pirinenca al pas dels camperols i els pastors, escriu, els meus amics pirinencs m'invitaven a magnificar la terra i el meu campanar... el meu campanar dibuixava, en un pla ideal, el camí dret i sense clavegueres dels mortals prou feliços per néixer i morir al camp.

El llibre va aparèixer el 1923: *Andorra o els homes d'aram*: un drama pirinenc viscut pels darrers fidels d'un clos de famílies aferrades a les virtuts ancestrals. Els lligams amb la terra, el culte a les famílies i al país, hi són tan fortament expressats. Vint anys després d'haver-se publicat, la novel·la coneix un increment d'èxit degut menys al talent de l'autora que a les pressions de la ideologia dominant.

A l'agost de 1941 el productor Émile Couzinet s'arrisca a adaptar l'obra al cinema. Després de *El Club des Fadas*, produït el 1938, Émile Couzinet és autor d'una sèrie de films de valor desigual o, si tant no, força discutible. Figura singular, de personalitat forta, aquest gascó, originari de Bourg-sur-Gironde pensa, finalment, va tenir amb *Andorra* el guió ideal de la seva carrera cinematogràfica.

Les primeres escenes exteriors es filmen a l'estany d'Engolasters, en un decorat de paradís perdut¹⁰. Émile Couzinet se sent investit d'un sentiment místic i tècnic en dirigir actors i figurants en un decorat digne dels déus quan, per tot arreu, Europa viu a sang i a foc.

En un llibre apassionant d'un rigor documental exigent Jean-Claude Chevalier, universitari, inves-

tigador especialitzat en cinema descriu, dia rere dia, les peripècies d'aquesta filmació, amb plans successius situats i datats, com tantes escenes d'un drama que hom viu tant sota els projectors com fora del camp de les càmeres, en les relacions entre els protagonistes atrapats en una actualitat política i professional complicada.

Aquest llibre té el ritme d'un escenari, encasellat en seqüències, i el moviment sostingut d'un reportatge. S'hi sent respirar el temps: el temps retingut, sorprèn a les hores grises de la clandestinitat, el temps feixuc i tens entre la realitat i l'autor, en el conflicte d'interpretació d'una obra en què cadascú tracta de portar l'aigua al seu molí segons la seva susceptibilitat; el temps somniat en la contemplació d'una natura idíl·lica.

Guerra, terra i estrelles s'inscriu en l'Andorra de 1940/1944 sota el triple signe del combat de l'ombra, de la bellesa dels paisatges i de la filmació d'una pel·lícula aspra, acolorida d'amors violents i de sentiments turmentats entorn d'un fogar de caire tribal, la casa Solana, a Andorra la Vella, indret autèntic de l'Andorra secular: la dels contrabandistes, de les lleis de la terra i dels drets de sang.

El clan dels Xiraball, prototipus de la família andorrana, unida com els dits d'un puny clos, aferada a les seves tradicions, compona juntament amb els paisatges un quadre en molts aspectes conforme amb l'esperit de les muntanyes, dels boscos, dels torrents, salvatge, impetuós, superb, al punt de semblar com una emanació de la mateixa terra, de la qual ningú no pot evitar de cedir a la seducció de les formes. Tanta bellesa natural, expressada per tants de contrastos, se centra en el caràcter de la gent: la crueltat del nyerro, gelós, dolent, manifesta en la seva passió criminal, la tendresa de Conxita i de Cisco, amants tràgics, l'humor esquerp de la Beppa, darrers fidels d'una manera de ser que els venia d'una primitiva ascendència sobre aquelles terres de gènesi la primera argila de les quals havia afaïçonat gegants.

Només cal evocar els llocs on, durant segles, tantes generacions han viscut per fer evident la memòria d'aquestes famílies: Engolasters, Santa Coloma, la Massana, la creu dels set braços de Prats, el ball de Santa Anna a Escaldes, el santuari de Meritxell, el pont en esquena d'ase de Sant Antoni i la Solana dels Xiraball. És la naturalesa que va crear Andorra. Qualsevol poble geogràficament reduït dins les seves altes muntanyes hauria tingut sociològicament els mateixos referents.

I tanmateix, en el darrer mig segle transcorre, Andorra és el país d'Europa que més ràpidament ha canviat. En tres generacions la població rural ha passat del 95% al 0,6%. Una mutació considerable que ha trasbalsat la societat. L'avi contrabandista ha cedit l'heretat al fill comerciant i el nét, instruït en les universitats franceses o espanyoles, basteix una Andorra nova a base de projectes immobiliaris. De vegades devastadors per al patrimoni, com aquella imatge de l'antiga casa

Andorra la Vella.
Casa de la Vall.

Solana dels Xiraball devorada per estructures de ciment al barri del Pui, a Andorra la Vella. Podríem multiplicar-ne els exemples. Un urbanisme agressiu canvia totalment de línia l'estil tradicional. El Consell Internacional de Monuments i Indrets se n'han plangut, i s'indignen dels resultats que les obres dites de millorament del paisatge urbà acabin en severes constatacions. La voluntat política resta sense efecte davant les pressions privades¹¹. ¿Com podria exercir-se plenament en un país que ha passat en pocs decennis d'unes estructures feudals a una democràcia confusa que malda per definir-se mitjançant referèndums successius?

D'ençà de la dècada de 1960 el turisme és el pilar únic en què es basa l'economia del país, la plataforma giratòria de totes les activitats. Paradoxalment la manca de previsió i d'identificació arreu cada dia més la capital històrica i cultural de les Valls. ¿Està destinada, Andorra, a esdevenir el jardí de les delícies d'Europa? És el que es temia la jove andorrana que vam trobar sota les voltes del claustre romànic de Meritxell. Ens va manifestar el sentiment amarg que la preocupava en veure el seu país desgavellat per l'excés de ciment arreu. Conscient de les evolucions que canvien el món, la noia sabia prou que Andorra no pot restar indefinidament reclosa entre muntanyes.

Guerra, terra i estrelles, el títol del llibre de Jean-Claude Chevalier, pot ser així comprès com la metàfora d'una Andorra nova emergida dels somnis del cineasta Couzinet i de la novel·lista Isabelle Sandy¹².

El darrer home d'aram va ser segurament Josep Ansurri, aquell català rebel que, conductor d'ombres en els camins de llibertat que la nit esborrava, es destaca en silueta fantasmagòrica en el crepuscle de la vella Andorra. Les estrelles que el guiaven en el cel immensament obert somiaven, elles també, la pau sense fronteres, brillants com l'esguard de la noia expressant la seva voluntat de canviar de segle.

NOTES

9 A *L'illustration* núm. 4719 del 12 d'agost del 1933 i del núm. 4721 del 26 d'agost del 1933.

10 Jean Chevrier, Jany Holt, Germaune Dermoz, Jean Galand, Romuald Joubé, Jean Claudio, Zita Frède i Levigan eren els principals intèrprets del film d'Émile Couzinet: *Andorra o els homes d'aram*, 1941.

11 Conferiu el report emès pel Consell Internacional de Monuments i Indrets (ICOMOS-Andorra) www.international.icomos.org, amb el títol «Un épisode regrettable, une porte à tout jamais, une dure leçon à ne pas oublier».

12 Els negatius del film d'Émile Couzinet *Andorre ou les hommes d'aram* es van cremar en els bombardeigs dels Lancaster anglesos, a Royan, el gener del 1945.

Segurament que l'estudiós del món natural o qualsevol persona amb sensibilitat per les meravelles de la mare natura ha quedat marcat per sempre després de gaudir del paisatge del parc nacional de Yosemite. En arribar, el visitant es troba submergit de cop dins d'un lloc espectacular, on el sentit de la magnitud té la seva màxima expressió. La impressionant vall de Yosemite, un magnífic canyó modelat per l'erosió de les glaceres, envoltat de cascades altíssimes, de cingleres vertiginoses i de cims granítics monumentals, quedarà gravada indefinidament a la seva retina.

YOSEMITE

El millor exemple del món d'un canyó esculpit per les glaceres

Text: **Valentí González i Enric Ventura i Lecha**

El Capitan i Cathedral Rocks (amb la cascada de Bridalveil) al riu Merced de Yosemite.

**Imatge d'un esquirol
l·listat de Yosemite.**

El parc nacional de Yosemite està situat a l'estat de Califòrnia, al bell mig de Sierra Nevada, té una extensió d'uns 3.080 km², i es troba a una distància propera als 250 km de les aigües de l'oceà Pacífic.

Les muntanyes que formen Sierra Nevada assoleixen elevacions força importants, moltes d'aquestes arriben a superar clarament els 4.000 m. Sierra Nevada està situada a la part oriental de l'estat de Califòrnia, té una disposició paral·lela a la línia de costa i constitueix una veritable barrera natural que atura el corrent atmosfèric humit que prové del Pacífic. Aquest fet provoca que hi hagi una bona precipitació al vessant oest, que permet el desenvolupament d'una important vegetació, mentre que a l'est de la serralada les pluges són molt minses, i això determina que hi hagi grans extensions de terreny de caire desèrtic.

En línies generals, Yosemite té un clima mediterrani, d'estius calorosos i d'hiverns suaus, amb precipitacions no gaire intenses, encara que aquestes precipitacions augmenten amb l'altitud fins als 2.400 m, a partir dels quals comencen a decréixer fins al cim. Les temperatures extremes són moderades perquè el parc es troba relativament a prop de l'oceà Pacífic. Normalment, la neu no arriba fins al novembre i hi roman fins al mes d'abril. La combinació de vegetació seca, humitat relativa baixa i tempestes elèctriques durant l'estiu dóna com a resultat incendis freqüents provocats pels llamps.

Els primers habitants de Yosemite eren els indis *ahwahnechee*. Tenien una vida força plàcida; a l'hi-

vern vivien a la vall i a l'estiu pujaven a les muntanyes per comerciar amb altres tribus. Va ser a mitjan segle XIX quan van entrar en contacte per primera vegada amb els homes blancs que descobert a Califòrnia. A partir d'aquí la seva vida es va veure definitivament trasbalsada. Van començar les disputes i en una d'aquestes, el 1851, un grup de soldats va endinsar-se per primer cop a la vall de Yosemite. A partir d'aquí un allau d'artistes i naturalistes van visitar la vall per estudiar i gaudir dels seus meravellosos paisatges. L'any 1864, Abraham Lincoln va confiar a l'estat de Califòrnia la custòdia del paratge per a la seva conservació. Finalment, el 1890, va ser declarat parc nacional. En l'actualitat Yosemite està considerat com a patrimoni de la humanitat.

La història geològica de Yosemite comença fa uns 500 milions d'anys quan tota la regió de Sierra Nevada estava submergida sota les aigües d'un antic mar. Espesses capes de sediments cobrien el seu llit que, després de tota una sèrie de plegaments de l'escorça terrestre, van sortir a la superfície. Simultàniament, roques foses van emergir des de grans profunditats i es van refredar sota les capes de sediments i es van transformar en granit. Mentre els aixecaments continuaven, l'erosió va eliminar les parts més toves i va deixar exposades les formacions granítiques, al mateix temps, els rius i els torrents excavaren amb força les valls. Finalment, va arribar l'època glacial, que va acabar de modelar el característic paisatge en forma d'U de la vall de Yosemite. L'última glacera, quan va desaparèixer fa uns 10.000 anys, va deixar un llac a la base de la vall que es va anar colmatant amb sediments transportats pels rius i pels torrents dels voltants, i es va formar, finalment, el fons aplanat de la vall actual.

JUPITERIMAGES

Les glaceres de Yosemite van ser estudiades per l'explorador, geòleg i botànic John Muir (1838-1914). Aquest científic va viure durant molts anys a la vall, en una modesta cabana, i va desenvolupar una teoria que explicava tot el procés de glaciació de Yosemite. Va ser un defensor tenaç d'aquell territori, i els seus estudis van ser molt importants quan es va discutir la declaració del lloc com a parc nacional.

Hi ha quatre llocs del parc nacional de Yosemite que tenen una obligada visita: la vall de Yosemite, el Glacier Point, els boscos de sequoies gegants i les praderies de Tuolumne. Aquests quatre llocs concentren la immensa majoria dels visitants. S'ha de tenir en compte que la resta del parc, més o menys un 95 %,

es considera zona salvatge que es pot recórrer a peu gràcies a una xarxa de senders de més de 1.300 km.

Sens dubte, la vall de Yosemite és el lloc més visitat del parc nacional. En arribar, et trobes, de sobte, davant d'una espectacular vall glacial, encaixada entre cingleres de parets verticals de gairebé 1.000 m d'alçada. Cascades, cims, praderies, boscos i el riu Merced completen un paisatge increïble.

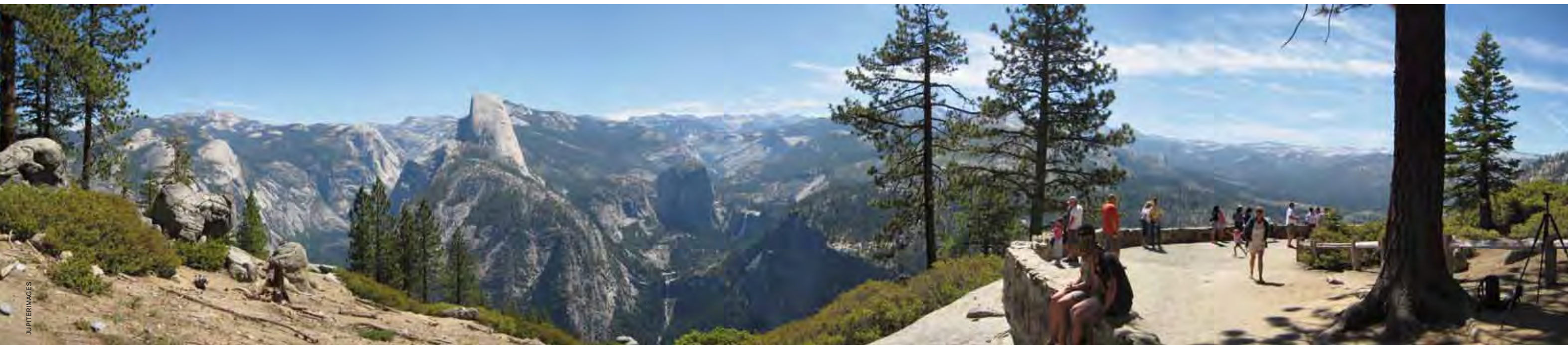
La vall està presidida per dues magnífiques formacions granítiques: la paret de granit més gran del món, anomenada *El Capitan*, un impressionant monòlit vertical de 914 m d'altitud per sobre de la vall, un autèntic repte per als escaladors; i el Half Dome, un monumental bloc de pedra amb una

**La majestuosa mitja
cúpula de Half Dome
a posta de sol.**

**Visió panoràmica des
de Glacier Point per
damunt de la vall de
Yosemite.**

**Segell de correus
dedicat a John Muir, el
científic que més va
estudiar Yosemite.**

JUPITERIMAGES

LES CASCADES MÉS ESPECTACULARS DE YOSEMITE

D'esquerra a dreta, les cascades de Yosemite (740 m), Bridalveil (188 m), Nevada (181 m) i Vernal (97 m).

Pàgina següent: El Solter i les Tres Gràcies, a l'arbreda de Mariposa.

majestuosa forma de mitja cúpula que inicialment era sencera, però que la força glacial va partir per la meitat. Amb el temps, el Half Dome ha esdevingut la imatge típica del parc nacional. Aquest esgarriós paisatge està esquitxat per tota una sèrie de cascades de gran bellesa com ara Bridalveil, Vernal, Nevada i una de les més altes de nord-Amèrica, Yosemite amb 740 m de pendent.

El Glacier Point és un mirador situat a 937 m per sobre de la vall. Les vistes panoràmiques que hi tenim cap al Half Dome i la resta de la vall són realment fantàstiques. És un bon lloc per gaudir d'un capvespre espectacular.

Les famoses sequoies de Yosemite són a les arbredes de Mariposa, Tuolumne i Merced. Les sequoies són arbres gegants, els més grans éssers vius del món, alguns mil·lenaris, que et faran sentir com una formiga. El bosc més important és el de Mariposa; aquí hi vivien les famoses sequoies foradades per l'ésser humà que feien de túnel per al pas de les carrosseries: el Wawona, caigut l'hivern de 1968-69, i el Califòrnia, foradat el 1895 i que encara és viu. El túnel fet al arbre Califòrnia es va construir com a alternativa de pas quan el camí del Wawona estava barrat a l'hivern per la neu. Aquests túnels es van fer servir fins el 1932, quan es va construir la carretera nova. En aquest bosc també es pot contemplar el majestuós Grizzly Giant, l'avi de totes les sequoies, amb una edat d'aproximadament 2.700 anys.

Finalment, dels llocs importants, el més desconegut per al visitant del parc són les praderies de Tuolumne, les més grans de Sierra Nevada. Són prats subalpins d'incrèible bellesa per l'exuberant flora i per la rica fauna que hi viu. Estan situats a més de 2.600 m d'altitud i estan envoltats per muntanyes que s'aproximen als 4.000 m. Prop d'aquestes praderies es troba el *Tioga Pass*, el pas de vehicles més alt de Califòrnia (3.031 m).

A la pàgina següent i d'esquerra a dreta: cérvol, coiote, lleó americà i ós bru.

LA VEGETACIÓ I LA FLORA

El parc nacional de Yosemite està situat entre la cota de 600 m i la de 4.000. A les parts més baixes i resseguint els cursos d'aigua es desenvolupa la vegetació de ribera. A les planes són abundants els prats i el bosc que predomina és la roureda. A mida que es guanya alçada o que el terreny és més pendent i magre els boscos de coníferes s'esdevenen com els principals protagonistes del paisatge. Diversos tipus de pinedes i avetoses es van succeint, fins arribar més enllà dels 3.000 m, on només pot viure una vegetació de caire alpí, bàsicament formada per herbàcies perennes.

Un gran nombre d'estanys i extenses praderies, les més importants les de Tuolumne, esquitxen la geografia del parc i estogten una flora diversa característica dels prats humits i dels aiguamolls.

Es calcula que la flora californiana arriba a les 7.000 espècies, de les quals la meitat es troben a Sierra Nevada, i més del vint per cent viuen a Yosemite.

Indubtablement, des del punt de vista de la flora, el principal atractiu per al visitant són els boscos de sequoies gegants (*Sequoiadendron giganteum*). Aquests monumentals arbres, de tronc columnar i robustes branques, poden assolir una alçada de 100 m i una edat de 3.000 anys. La seva escorça té un color canyella molt característic que la fa inconfusible amb la resta dels arbres. El 1860 es va iniciar l'explotació de les sequoies per obtenir fusta. Els fusters es van adonar de seguida que era una fusta fràgil i lleugera i que es podia aprofitar per ben poca cosa. La baixa qualitat de la fusta de la sequoia i el cost i la dificultat de la seva tala explica per què els boscos de sequoies gegants s'han pogut conservar fins a l'actualitat.

La sequoia gegant és un arbre perfectament adaptat al foc. L'escorça té un gruix considerable, en

alguns casos fins a 60 cm, que protegeix molt eficaçment la fusta interna dels paràsits i de l'efecte destructiu dels incendis. A més, la seva multiplicació depèn en certa manera de l'efecte del foc. La sequoia gegant fa unes petites llavors que requereixen sòls minerals per germinar i, a més, els joves necessiten espais oberts i assolellats per créixer. Inicialment, aquestes particularitats referents a la reproducció d'aquests arbres no es coneixien bé i els gestors d'aquests boscos, durant molts anys, van desenvolupar tota una estratègia per protegir-los dels incendis. Els resultats d'aquesta gestió excessivament proteccionista va ser molt negativa perquè va afavorir la proliferació d'altres espècies de creixement ràpid que, en clara competència per la llum, acabaven ofegant les sequoies joves. A més, permetia que el gruix de la capa de sòl fos cada vegada més gran. Una vegada conegudes les necessitats específiques de les sequoies gegants es va desenvolupar un programa de cremes controlades, de poca intensitat i a petita escala, que estan assegurant la supervivència de l'espècie.

Malgrat l'alta qualitat dels hàbitats del parc nacional de Yosemite, el nombre cada vegada més elevat de visitants està alarmant als gestors del parc perquè planteja riscos per a la flora, entre altres coses, facilita la proliferació d'espècies vegetals al·lòctones que desplacen les autòctones.

LA FAUNA

Dins els dominis del parc hi ha inventariades més de 250 espècies de vertebrats que inclouen peixos, amfibis, rèptils, ocells i mamífers. Dins els mamífers hi ha cérvols, marmotes, castors, esquiroles, talps, eriçons, els óssos negre i bru, linxs, coiots, teixons, guineus i mosteles. En els llocs més recòndits del parc hi habita el lleó americà.

Pel que fa als ocells, el parc proporciona hàbitats per a moltes espècies. Més de 150 espècies hi viuen regularment, a més de 80 espècies addicionals que s'han vist; al voltant d'un 80% se sospita que cria al parc: àguiles reials, falcons, galls fers, cabussots, becs de serra, pica-soques, garses, gralles, i també diverses gavines, coloms, oques i ànecs. Uns bons binocles ens facilitaran la tasca d'identificació.

GRANS MAMÍFERS DE YOSEMITE

EXCURSIONS I RECORREGUTS RECOMANATS

A Yosemite s'hi poden fer moltíssimes excursions tant en cotxe com a peu, depe-
nent sempre del temps de què disposem. Nosaltres hem escollit tres caminades
situades en diferents indrets, i que en conjunt ens donaran una visió força fidel
de la magnitud d'aquest parc.

Camí que duu a les muntanyes de Yosemite National Park.

1. Excursió a les cascades Chilnualna

Aquesta excursió la iniciem a la zona sud del parc, a
la regió del Wawona. Es tracta de remuntar el ferés-
tec i salvatge riu Chilnualna, que baixa de les prope-
res muntanyes del Buena Vista Crest.

Iniciem la caminada al pàrquing del Centre d'infor-
mació Wawona, al principi enmig d'un frondós bosc
dominat per rouredes i principalment coníferes i
envoltats per un ambient de gran humitat; a mida que
agafem alçada el bosc pren caires més esclarissats i
el paisatge es va obrint, sempre remuntant el riu Chil-
nualna. Passarem per una zona força llarga on el
camí va prenent alçada per mitjà d'unes llarguíssimes
i feixugues ziga-zagues que queden compensades
pels paisatges que anem veient. Finalment arribem a
una zona de grans penya-segats, on ens sorprèn la
cascada, una gran quantitat d'aigua que cau del cim a
una alçada de 200 m. Un espectacle que ens com-
pensarà els esforços realitzats per arribar fins aquest
indret tan solitari i feréstec.

Distància: 14 km.
Desnivell: 750 m
Temps de camí: 5 h.
Dificultat: fàcil.

2. Excursió al llac Elizabeth

L'excursió la iniciarem en la zona est del parc molt a
prop del càmping de Toloumne Meadows. Per arribar-
hi hem d'agafar la carretera interior del parc anome-
nada Tioga Road fins les altes planures en una regió

JUPITERIMAGES

on dominen unes grans molles amb una vegetació
pròpia d'aquests hàbitats que és una autèntica delícia
per els amants de la natura.

Es tracta de pujar fins aquest bonic llac d'origen
glacial que es troba a la base del Unicorn Peak, un
cim que s'apropa als 3.500 m d'alçada. El llac ens
recorda els nostres dels Pirineus, amb la diferència
que aquest està envoltat d'uns magnífics boscos de
grans coníferes.

Distància: 8 km.
Desnivell: 500 m
Temps de camí: 4 h.
Dificultat: fàcil.

3. Ascensió al Half Dome (2.693 m)

S'ha d'advertir que aquesta excursió és per a gent
experimentada i acostumada a fer grimpades, a
causa dels desnivells forts que cal superar, i també
per la formidable grimpada que ens espera en el tram
final.

Deixarem el cotxe al pàrquing que hi ha al Centre
de visitants de la vall de Yosemite. D'allí mateix surt
un camí ample, a mà dreta, perfectament indicat amb
el nom Mist Trail, que primer puja a les cascades de
Vernal, i després a la de Nevada. Des d'allí es conti-
nua l'ascensió fins el Half Dome.

Després d'uns centenars de metres, el camí de
seguida es fa estret i es converteix en un corriol que
s'endinsa per un bosc molt frondós, on dominen els
roures i les grans coníferes, començant a guanyar
altura ràpidament tot pujant en ziga-zaga. Superat el
bosc, el camí sempre seguint el curs esquerre del riu
Merced, segueix pujant, passa a prop de la cascada
de Vernal i es dirigeix directament cap el pas de la
cascada de Nevada. El sender fa unes corbes per
sota de la cascada, on podem observar com el terra
i la paret de la muntanya estan completament mulla-
des pel vapor d'aigua que desprèn la caiguda.

Aviat arribarem a la part superior de la cascada, on
el camí creua el riu per un pont de fusta. En aquest
punt haurem caminat 4,2 km, amb un desnivell de

600 m. Estem a 1.801 m d'altitud. Ens trobem just a
sota del Liberty Cap. En aquest punt comença una
vall glacial oberta per on cau la cascada de Nevada,
semblant a la vall principal de Yosemite, però de
dimensions molt més petites i molt més elevada. Pot-
ser per això, en diuen Little Yosemite Valley.

El camí segueix el riu Merced per un tram bastant
pla, on hi abunden les molles i, per tant, una delícia
pels amants de la botànica. A continuació passarem
pel peu d'una Ranger Station, i començarem a enfi-
lar-nos cap a l'esquerra fins arribar a la carena del
Half Dome. Un cop som a la carena, el camí segueix
pujant fins que s'acosta a la seva base de granit.
Quan hi arribem, ens trobem just darrera del Half
Dome, segons el vèiem en començar l'excursió des
de la vall de Yosemite.

En aquest punt som davant d'una paret imponent
d'uns 400 m, i que necessitariem equipament d'esca-
lada si no fos perquè uns cables fixos a manera d'es-
cala ressegueixen la paret. A la base dels cables, fins
i tot hi trobarem guants de pell, malmesos això sí,
però que la gent fa servir per agafar-se al cables d'a-
cer. Com és evident en un país com aquest, a la bai-
xada la gent els torna a deixar on els ha trobat. La
veritat és que són molt útils ja que no podríem pas
arribar al cim sense protegir-nos les mans.

L'ascensió pels cables és espectacular, ja que la
paret és pràcticament vertical. A cada pas ens hau-
rem d'impulsar cap amunt amb els peus i les mans. Hi
ha travesses de fusta, però més d'una està trencada i
resulta força esgotadora la seva progressió, sobretot
després de les hores que portem caminant i, per aca-
bar-ho d'adobar, quan ens trobem amb excursionis-
tes que van en direcció contrària, s'han de fer equili-
bris per deixar-nos passar mútuament. Per aquesta
raó és convenient fer l'ascensió ben aviat per a estal-
viar-se aquest tràngol.

Distància: 14 km.
Desnivell: 1.492 m
Temps de camí: 9/10 h.
Dificultat: cert nivell de dificultat.

Com i quan hi podem anar

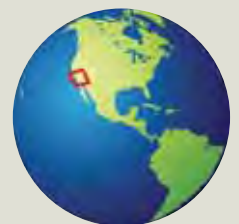
La sortida la farem des de l'aeroport internacional de la ciutat de San Fran-
cisco, tot agafant l'autopista interestatal 80, que travessa el pont d'Oakland.
Tot seguit prendrem la 880, en direcció sud, per enllaçar amb la interestatal
580, que ens durà a Tracy, i des d'aquesta ciutat, per la carretera 205, arri-
barem a la petita ciutat de Manteca, des d'on surt la carretera estatal 120
que ens durà directe a una de les entrades que té la zona oest del parc, ano-
menada *Big Oak Flat Entrance*. En total uns 290 km, que podem fer en poc
menys de quatre hores.

Aquest parc té tres entrades per l'oest, una entrada al sud i una a l'est. El
nord no té accés per la manca de carreteres i perquè limita amb el Humboldt
Toiyabe National Forest, on absolutament tot és zona salvatge. Aquest és un
dels parcs americans que, per la seva bellesa, per la grandiositat i per la gran
quantitat de llocs que es poden visitar no podem pas fixar un nombre de dies.
Ni que ens hi estéssim un mes seguit, no podríem seguir-lo. Cal pensar que
el parc disposa de 670 km de carreteres interiors, 1.340 km de senders mar-
cats, i el 95% d'aquest territori és salvatge; per tant, dependrà molt de les
excursions que s'hi vulguin fer i dels dies de què disposem.

Sens dubte la millor època per visitar el parc és l'estiu, perquè en les
altres estacions hi ha limitacions importants. La ruta anomenada Tioga Road,
una carretera interior que travessa el parc d'est a oest, només està oberta
l'estiu, la resta de l'any roman tancada per la neu. Seria una llàstima no poder
recórrer-la perquè deixariem de gaudir d'una de les belleses més espectacu-
lars del parc, el port que travessa la serralada és troba a 3.031 m, i està
envoltat de nombrosos cims que ronden els 4.000 m. Un espectacle que cal
no perdre's. Les temperatures màximes a l'estiu estan entre els 28°C del
mes de juny i 32°C del mes d'agost, i les mínimes entre els 9°C i 11°C.

ALBERT MARTÍNEZ (BASE DE GOOGLE MAPS)

Un tram del camí que
mena vers Half Dome.

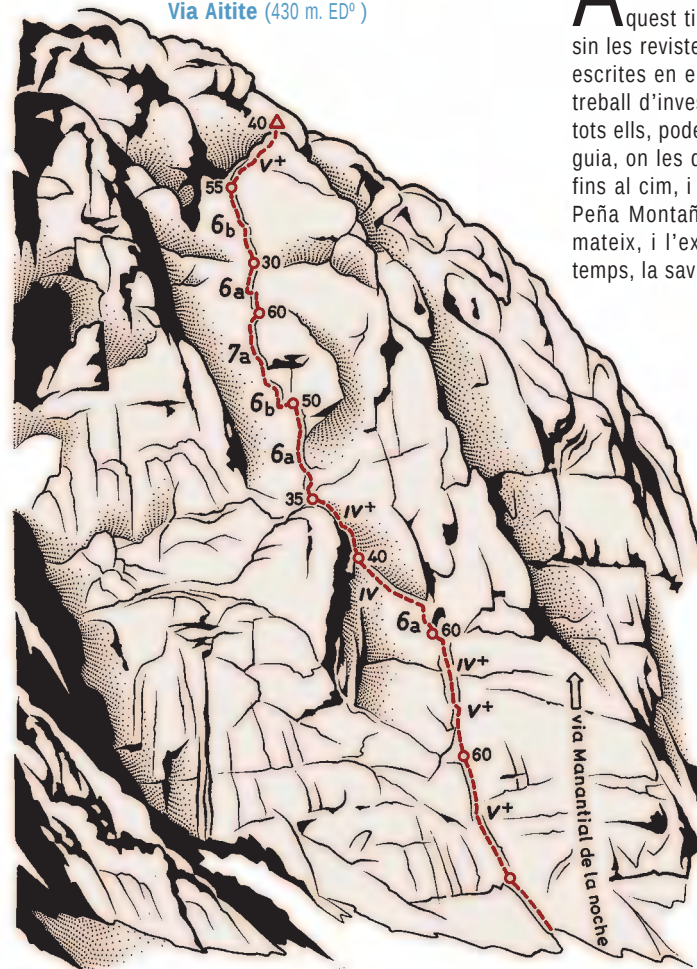

JUPITERIMAGES

PICOS DE EUROPA / PEÑA SANTA DE CASTILLA

Via Aitite (430 m. ED^o)

PEÑA MONTAÑESA (CARA NORD)

Via Directa (150 m. MD^o)

Aprofitem el número d'agost per tractar els traçats més apartats i situats en cotes més altes, oberts normalment a l'estiu en temps de vacances. La difusió d'aquest tipus d'itineraris no sempre ha estat una tasca senzilla. Abans, que existissin les revistes i guies de muntanya, al Pirineu ja s'hi anava, i les referències acabaven escrites en els registres dels refugis, en el millor dels casos. És molt d'agrair el gran treball d'investigació fet pels autors de les guies actuals del Pirineu, perquè gràcies a tots ells, podem gaudir molt més de l'escalada. Encara però, hi resten massissos sense guia, on les dades son minses i inconcretes, i és aquí on la incertesa ens acompanya fins al cim, i això fa més intensa l'ascensió. Concretament, les zones del Cotiella i la Peña Montañesa són dos exemples clars d'aquesta manca d'informació sobre això mateix, i l'existència de moltes vies encara és una incògnita. Esperem que amb el temps, la saviesa i paciència d'algú aclareixi aquestes llacunes del pirineisme.

PICOS DE EUROPA

En una de les parets més representatives de Picos de Europa, el vessant meridional de la Torre Santa o Peña Santa de Castilla, Pep Masip i Luis Gómez obren la via *Aitite* (22-7-08). Es tracta d'una escalada exigent parcialment equipada, que assoleix la cara SO de l'agulla José del Prado, enganxada a la muralla principal just per on discorre la clàssica via *Sur directa*. Nou tirades amb una dificultat màxima de 7A (L6), encerten una semifissurada línia molt atrevida, on tan sols han calgut col·locar deu parabolts, la majoria en les reunions. Es tracta d'una ruta dedicada a la memòria de Pedro Udaondo, figura emblemàtica de l'escalada basca. Per a properes repeticions, cal dur dos jocs d'aliens i dos jocs de camalots (fins al nº4). Des de la punta de l'agulla cal fer un ràpel de 60 m per enllaçar amb la *Sur directa* i guanyar el cim principal. El descens es fa per la cresta O, i la via de *Los Llastrales*. Aproximació evident des de Vega Huerta en uns 45 min. Cal destacar que a l'estiu, a la paret li toca l'ombra fins a la una del migdia.

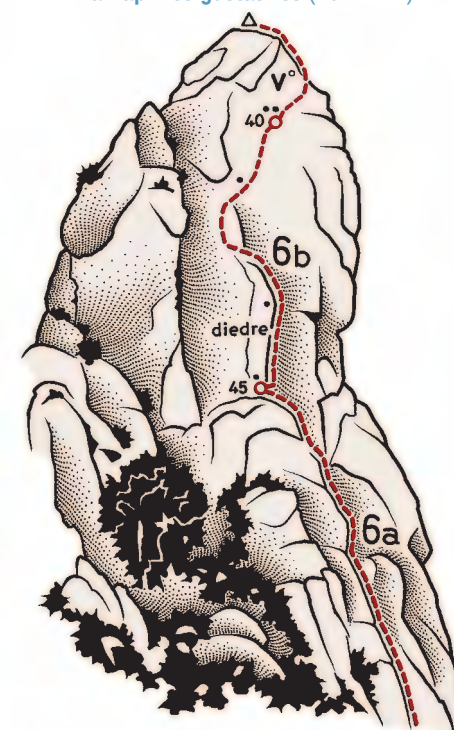
PEÑA MONTAÑESA

La cara nord de la Peña Montañesa presenta una paret maquíssima formada per nombrosos diedres i fissures molt cridaneres des del punt de la Collada. El 13 de setembre del 2008, Eduard Garcia Palma s'engresca a pujar-hi tot sol pel centre de l'escenari, guiat pel seu dilatat instint aventurer. La via arrenca al costat dret d'un gendarme característic, i continua per un panorama càotic de blocs fissurats fins a sota d'un sostret, a meitat del tercer llarg. Fins aquí tot indica que algú ja hi havia pujat anteriorment, ja que hi trobem dos pitons col·locats. A partir del sostret, l'Edu continua per la dreta obrint via sense més rastre fins al cim, anomenant-la via *Directa* sense més pretensions, malgrat la coincidència de trepitjar algun itinerari antic sense més referències. Cal portar uns quatre claus per muntar les reunions, tascons, aliens i camalots. Tot i que la roca és força adherent i compacta, l'estructura en forma de blocs obliga a prestar molta atenció i evitar al màxim el frec de les cordes. La situació de les vies descrites al dibuix és aproximada, atesa la manca d'informació. Aproximació evident des de la Collada (40 min), bonic indret on deixarem el vehicle a prop d'una bona font. Accés per la pista que surt a l'entrada de Ceresa, venint del poble de Laspuña. Descens per l'itinerari normal d'ascensió al cim (45 min).

En el vessant sud de la muntanya, la Peña Montañesa exhibeix la silueta més monumental amb una vasta muralla ben visible des de tota la comarca del Sobrarbe. Dins de la Canal Mayor –la depressió més accentuada al centre de tot el bastió– trobem una característica agulla anomenada el *Picón de las cinco*. En la cara SO d'aquesta agulla, Ramón Maeso, Francesc Carreras, Guillem Puig i Santi Puig obren la via *Papil·les gustatives* (4-5-2008), difícil escalada en lliure sobre roca de qualitat, on un seguit de bones fissures

PEÑA MONTAÑESA (VESSANT SUD) / AGUJA PICÓN DE LAS CINCO

Via Papil·les gustatives (115 m. ED⁺)

conduïen a l'excelsional diedre del segon llarg. La tercera tirada és, en gran part, comuna amb la via *El retorno*, que puja per la cara E. Cal portar un joc d'aliens i un de camalots (nº2 i nº3 repetits). Aproximació pel camí (GR) que passa per Oncins fins al punt on una gran fita assenyalava la pujada cap a la Canal Mayor (1 h aprox). Descens evident seguint l'aresta N fins el collet, o bé davallant en ràpels equipats per la vessant O.

VALL D'ARAN

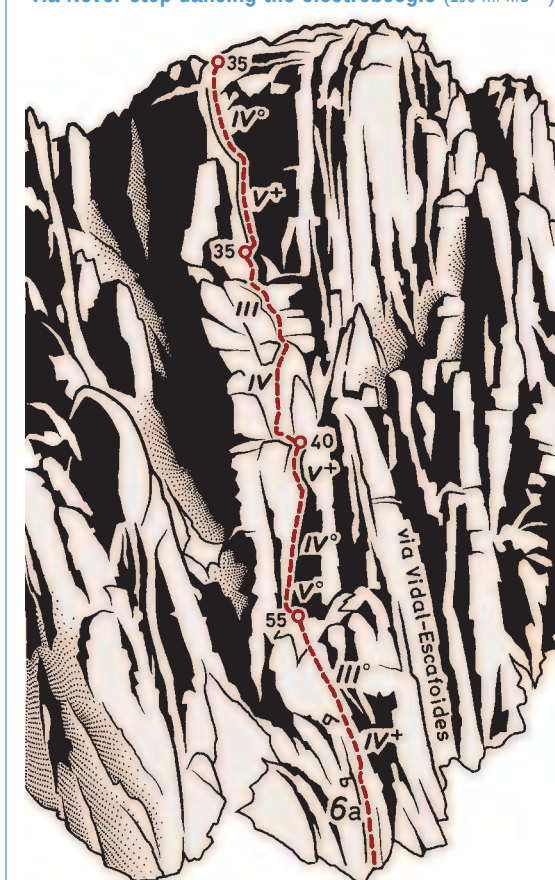
Al circ de Colomers, Dani Brugarolas fa tot sol dues noves vies a finals d'agost del 2008. La primera, anomenada *Never stop dancing the electroboogie*, guanya d'una forma elegant i directa el

marge esquerre de la façana NO del Tuc de Balaguera. Ascensió amb roca excel·lent, tret de l'entrada de l'últim llarg, que aprofita els trams més suggestius, sempre per fissures i diedres de qualitat. La via comença per una gran placa ratllada per una pregona fissura perfecta, on veurem un pitó de referència des del terra. Destaca la xemeneia del segon llarg rematada per una curta bavarsa de sortida, i l'última tirada, amb un bonic diedre que condueix directament al cim del Balaguera. Portar els tascons, aliens i camalots. L'altra via, l'Olla aranesa, aprofita un preciós retall de granit en la cara O del Tuc deth Pòdu, on plaques i fissures perfectes porten al característic bloc desplaçat que superarem amb xeme-

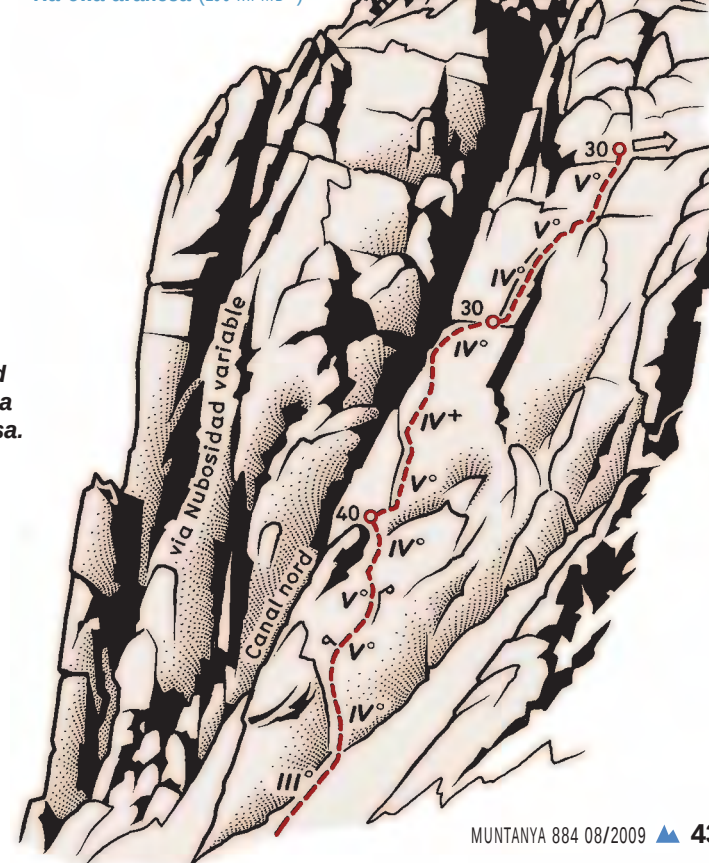
VAL D'ARAN - COLOMERS / TUC DE BALAGUERA

Via Never stop dancing the electroboogie (165 m. MD⁺)

VAL D'ARAN - COLOMERS / TUC DETH PÒDU

Via Olla aranesa (100 m. MD^o)

Cara nord de la Peña Montañesa.

neia. Dificultat assequible en conjunt, amb roca molt bona. Cal dur els tascons, aliens i camalots al gust.

L'aproximació al Tuc de Balaguera rau en agafar el camí que ens porta al port de Caldes (GR) des del Refugi de Colomers, i quan aquest comença a allunyar-se del rierol, cal creuar a l'altra riba i anar pujant en direcció al circ del Balaguera. Una gran tartera porta al peu de via en poc més d'una hora. Descens crestejant uns cinc minuts en direcció al refugi (SO) fins una canaleta que duu al vessant sud. Cal davallar flanquejant per sota de les agulles de Colomers fins a l'estany de Garghils de Sus, on agafem el camí de l'alta ruta del circ (marques vermelles) fins al refugi (1 h). L'aproximació al Tuc deth Pòdu és molt més llarga i es fa pel camí de l'alta ruta del circ (marques vermelles). Un cop arribem a tocar del Pòdu, la via queda a la cara O. Just quan el camí comença a baixar hem de flanquejar fins al peu de la paret (calculeu dues hores llargues). Descens per la vessant S a través d'una canal d'herba molt dreta, però que no té pèrdua. Cal envoltar l'agulla anant a cercar el peu de via, i d'aquí pel camí de l'aproximació (unes dues hores).

Una bona selecció de refugis del Pirineu

Aquest llibre té un doble objectiu: per un costat posa de relleu la importància d'un conjunt de refugis pirinencs, com a punt de partida per assolir molts dels cims més destacats de la serralada, i per una altra part és un sentit homenatge a la figura del guarda, que fa d'aquests aixoplucs uns llocs de recer per als que transitem per l'alta muntanya.

La majoria dels itineraris que ens proposa són d'una o dues jornades, amb la possibilitat d'enllaçar més d'una de les rutes, tenint com a punt d'inici i de finalització un refugi, apropa els principals massissos del Pirineu, informant de itineraris, en alguns casos a cim molt coneguts, però en altres no tant freqüentats, en els quals ens fa descobrir algunes valls o estanys de gran bellesa, per uns camins que s'aparten de les rutes clàssiques.

Els vint refugis són: Merialles i Cortalets, al massís del Canigó. Ull-deter, a l'alta vall del Ter. El Lluís Estasen, sota el Pedraforca. Els de Bessines i les Bulloses, sota el Carlit. El d'Amitges, sota el Tuc de

Saboredó i el Bassiero. El Ventosa i Calvell, al costat de l'estany Negre de Boí i sota el Montardo d'Aran. La Renclusa, sota el massís de la Maladeta i el cim de l'Aneto. L'Àngel Orús, sota el Posets. El de Serradets, al circ de Gavarnia, sota la Bretxa de Roland. El Góriz, sota el Monte Perdido. El de Pineta, a la vall del mateix nom. L'Estom, a l'alta vall de Lotour, sota el pics d'Estom Soubiran i de Labas. El de Bayssellance sota el Petit Vignemale. Oletas de Gauba, a l'alta vall de Gauba, sota el Vignemale. El Ilhéou, a l'alta vall de Cauterets, sota el Grand Barbat. El de Respomuso, sota el massís del Balaitous. El Gabardito, sota el Bisaurin. I el de Laberouat, sota el pics de la Countende i el d'Anie.

Pirineos
20 refugios 40 cumbres
Víctor Riverola — Jekaterina Nikitina
Col·lecció: Guia montañera
Edita: Ediciones Desnivel. Madrid (2009)
168 pàgines, amb il·lustracions

Recull llegendari del Ripollès

Durant anys les entitats excursionistes foren d'on sortiren innumbrables reculls folklòrics del nostre país. Un dels objectius de les primeres entitats va ser l'estudi, però sobretot la divulgació dels nostres costums i el ric patrimoni rondallístic i llegendari, del nostre territori.

El 1924, la Secció d'Arqueologia, Filologia i Folklore del Club Muntanyenc, que aleshores presidia Rossend Serra i Pagès, va convocar la primera edició del concurs sobre un recull de llegendes catalanes que anomena Llegendari Popular Català, i dos anys després, el 1926, es va celebrar l'acte de proclamació i lliurament de premis. El segon premi d'aquest concurs fou atorgat el dibuixant i soci del Centre Excursionista de Catalunya, Josep Ribot i Calpe, per un recull de llegendes de la comarca del Ripollès. Les expectatives d'aquest premi, i de les dues edicions posteriors, ben aviat quedaren en l'oblit, els esdeveniments que varen sacsejar el nostre país en la dècada de 1930 no contribuïrien gents a la seva divulgació.

Ara, vuitanta anys després, s'arriba a localitzar l'original d'aquest magnífic treball, amb la sorpresa d'observar que Josep Ribot havia realitzat un treball amb un extraordinari afany documentalista.

En aquesta edició es reproduïen també els bonics dibuixos de Ribot, que il·lustren aquest recull de llegendes. Tot plegat una esplèndida obra que ara recuperem.

Llegendes del Ripollès
Josep Ribot i Calpe
Edició a cura de Domènec Ribot i Martí i Jordi Mascarella i Rovira.
Edita: Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès. Ripoll (2008).
187 pàgines, amb il·lustracions

Els raids d'aventura

En aquest llibre, l'Emma Roca, apassionada dels raids d'aventura, ens presenta el que són aquestes proves competitives, amb les imatges espectaculars d'en Jordi Canyameres.

Ens explica les vivències extraordinàries que al llarg de la prova viuen els participants, els perills que es presenten, i quin són els límits físics i mental que s'experimenten.

D'aquesta manera el lector podrà entendre el que signifiquen els raids, una experiència que fa que els seus practicants es plantegin la vida d'una manera molt especial.

Els raids d'aventura constitueixen un repte darrere l'altre, però que es presenten en el conjunt d'un equip, que comparteix en tot moment les vivències i l'esforç per aconseguir una fita. Un treball en equip, però que cadascun un dels seus components han de donar el màxim per arribar amb èxit al final de la prova.

Extreme aventura races
Emma Roca — Jordi Canyameres
Edita: MomentumEditors. Barcelona (2008)
150 pàgines, amb il·lustracions

L'abocador del Garraf

Una obra que recull el llarg procés d'un dels grans atemptats ecològics de la història de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

El seu autor, Pau Pérez, en primera línia de combat des que es va conèixer el projecte l'estiu de 1972, ens ofereix un projecte que venia forjant des de fa anys, i que ha vist la llum poc temps després de la clausura de l'abocador o, com eufemísticament el denominava l'administració els darrers anys, *dipòsit controlat de residus*.

Al llarg del llibre ens podem assabentar de la problemàtica que tenia l'Ajuntament de Barcelona per desfer-se de les escombraries, dels projectes que sorgien i de la solució final, o millor dit, del desgavell final, que condemnava a mort una magnífica vall càrstica del massís de Garraf.

Les conseqüències van ser immediates, la contaminació va afectar tots els aqüífers, i el paisatge va canviar radicalment. Encara avui dia és difícil calcular el temps que haurà de passar per recuperar una mínima normalitat.

Totes les protestes, informes i d'altres d'accions endegades pels espeleòlegs i estaments científics no van poder frenar el projecte.

1972-2006. Olor de podrit. El despropòsit del Garraf
Pau Pérez de Pedro
Edició de l'autor
190 pàgines, amb il·lustracions

Dòlmens i menhirs

El llibre ens parla sobre dòlmens, menhirs i forces tel·lúriques. Explica qui eren aquells pobles que construïen grans monuments de pedra per a enterrar-hi els seus morts, descriu què són les forces tel·lúriques i proposa una sèrie d'itineraris pels parcs naturals del Montnegre i Corredor, serralada de Marina i Litoral.

Els autors pretenen demostrar que els nostres avantpassats tenien el coneixement de les forces tel·lúriques i les cercaven per fer-hi els enterraments i per aixecar menhirs que senyalitzaven llocs molt especials per les seves creences. Aquesta gent buscava les forces idònies per bastir-hi el tipus de monument que tenien costum de fer. El fenomen megalític a Catalunya dura des de la meitat del IV mil·lenni fins ben entrat el II mil·lenni aC. Les formes arquitectòniques dels dòlmens varien segons el lloc i l'època. Però tenen una constant: en el 99% dels casos estan construïts a llocs on hi ha forces tel·lúriques.

En els itineraris que proposen es poden veure diversos exemples: de cada monument hi ha una imatge, un dibuix de les forces, informació del megalit, s'explica com arribar-hi i se'n donen les coordenades UTM per facilitar el seguiment de les excursions.

De Cardedeu al megalitisme
Forces tel·lúriques, dòlmens i menhirs. Itineraris
Carme Vila i Lluís Vidal
Edita: Ajuntament de Cardedeu
142 pàgines, amb il·lustracions

Nous mapes del País Valencià

El Tossal Cartografies, empresa formada per Natxo Segura, Pau Fuster Puig i Òscar Arnau Juan, ens presenta la primera col·lecció de cartografia excursionista del País Valencià. Aquest grup de joves topògrafs valencians es llança de ple a l'ambiciós projecte de produir cartografia excursionista de les serres i paratges més emblemàtics de les comarques interiors de la geografia valenciana. Aquesta col·lecció s'enceta amb els mapes de la Serrella, la serra de Mariola, els Ports I, i la Tinença de Benifassà. Un projecte amb vistes de futur, que pretén cobrir el buit històric del País Valencià quant a mapes excursionistes. Els mapes que ara es presenten, tenen la particularitat que en al revers del full cartogràfic hi ha una sèrie d'informacions d'interès excursionista mitjançant textos, fotografies que faciliten un coneixement més detallats dels paratges cartografiats.

Mapes i guies excursionistes del País Valencià
Autors diversos
Edita: El Tossal cartografies.
València (2009)
Escala: 1:20.000 / 1:25.000 / 1:30.000

Altres novetats editorials

SEAS
75 anys de muntanya i cultura
Diversos autors
Edita: Ajuntament de Sant Just Desvern – Centre d'Estudis Santjustencs – SEAS.
Sant Just Desvern (2009)
301 pàgines, amb il·lustracions

Lo Port
52 rutes de senderisme
Joan J. Tirón Ferre
Col·lecció: Guia d'excursionisme
Edita: Editorial Piolet. Barcelona (2009)
192 pàgines, amb il·lustracions

Montserrat Rock Clims.
Sant Benet & Gorros
Josep E. Castenou
Xavier Riera
Edita: Rocktopo. Tarragona (2009)
123 pàgines, amb il·lustracions

Sant Llorenç del Munt
Ramon Armengol i Rodó
Edita: Viena edicions. Barcelona (2008)
160 pàgines, amb il·lustracions

Montsant. Vertiente sur
Xavier Buxó — Luis Alfonso
Edita: Supercrack Edicions.
Barcelona (2009)
218 pàgines, amb il·lustracions

Trekkings por los Picos de Europa
Luis Aurelio González
Loli Palomares
Edita: Ediciones Desnivel. Madrid (2009)
345 pàgines, amb il·lustracions

Camins de Collserola. 20 excursions per les valls de Sant Just, Santa Creu i la riera de Vallvidrera
Ferran de la Fuente
Col·lecció: Pòrtic Pedraforca
Edita: Raval Edicions SLU, Pòrtic. Barcelona (2009)
127 pàgines, amb il·lustracions

Aneto. 5 vías a la cumbre
David Atela
Edita: Ediciones Desnivel, S.L.
Madrid (2009)
157 pàgines, amb il·lustracions

Espeleologia / Barranquisme

Alex Batllori mor al barranc de Literola

ESPELEOBLOC.BLOGSPOT.COM

El 13 de juny passat es va produir un accident mortal al barranc de Literola (Benasc), que duia un fort cabal d'aigua, i que en feia difícil el progrés. Hi va predre la vida Alex Batllori i Lacueva, expert i consagrat aperturista de barrancs i engorjats i, a més, tot un referent en aquesta modalitat esportiva, sobretot per la seva producció articulista, que dugué a terme, en bona part, en les seves habituals col·laboracions a la revista *Muntanya*.

L'Alex Batllori va néixer a Barcelona l'any 1958. Va iniciar les seves activitats de muntanya de molt jove, i es va decantar per l'espeleologia i el descens de barrancs; va participar en nombroses primeres exploracions de barrancs als Picos d'Europa i els Pirineus (justament havia obert ell mateix el barranc de Literola ara feia ja vint anys). Ha estat un dels membres més actius del Club Excursionista de Gràcia, a la secció del GIE.

En els darrers anys ha publicat a la revista *Muntanya* un bon nombre d'articles i reportatges sobre barrancs i descensos d'engorjats; el que més destacava d'aquests treballs era el perfil excel·lent dels seus dibuixos, que s'han convertit en un bon exemple dels croquis del barranquisme.

L'any 2006 Cossetània Edicions (Col·lecció Azimut, 78) li va publicar el llibre *Els 30 millors barrancs del Pirineu*, una obra de consulta obligada per als amants d'aquest esport.

F. A.

La pràctica de l'espeleologia va ser una de les dues grans passions de l'Alex Batllori.

El Grup de Descens d'Engorjats (GDE) rep la menció especial al club català divulgador de l'activitat barranquista 2009

Aquest any s'ha celebrat per primera vegada la trobada de Gorgs juntament amb Mayencos. Ha estat una gran aposta fer treballar conjuntament les quatre federacions d'Aragó i Catalunya que aglutinen els esportistes que realitzen descensos d'engorjats en aquestes comunitats: la Federació Catalana d'Espeleologia (FCE), la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya (FEEC), la Federació Aragonesa d'Espeleologia (FAE) i la Federació Aragonesa de Muntanya (FAM).

La trobada es va organitzar a Morillo de Tou del 12 al 14 de juny, amb un rècord d'assistència de més de 700 persones; barranquistes de diverses comunitats autònomes: Andalusia, Aragó, Illes Balears, Catalunya, Madrid, Múrcia, Navarra, València, País Basc, i també companys d'arreu del món, com França, Brasil, Irlanda, EUA, Austràlia o Itàlia.

Durant la trobada també es va de-

Es descobreix un nou avenc de 1.000 m de profunditat a Mèxic

L'expedició Santito 2009 ha aconseguit explorar l'avenc homònim fins als -1.125 m de fondària i enllaçar-lo un altre -1.000, l'Akemabis, formant així un conjunt que supera els -1.180 m, i els 5 km de desenvolupament. La notícia ha pres una gran volada en el col·lectiu espeleològic internacional.

Aquesta zona, situada a la Sierra Negra de Mèxic, està essent explorada per un grup internacional dirigit per Franco Attolini, Gustavo Vela (tots dos mexicans) i Al Warild (australià).

A causa de l'elevada concentració de grans cavitats a la zona és d'esperar que tinguem ben aviat més notícies, especialment si es produeixen més enllaços. La Cueva del Santito és a la mateixa regió on es troba el Sótano de Ocotempa, on Gustavo Vela havia explorat l'Akemabis. El Santito es converteix en la quarta cavitat que passa dels mil metres de desnivell en aquest sector.

Valentí Zapater

MONTANISMO.ORG/MX/ARTICULOS/PHP?ID_SEC=6&ID_ART=2631

Refugis de muntanya

Cent anys del primer refugi d'Ulldeter i cinquanta del nou

Els antecedents més immediats dels actuals refugis al Pirineu van ser els antics hospitals de muntanya. Eren construccions sòlides, construïdes molt a prop d'alguns ports de muntanya que s'utilitzaven com a vies de comunicació entre valls. Els hospitals desenvolupaven una gran tasca, perquè hostatjaven i alimentaven els fatigats viatgers i pelegrins que recorrien a peu el Pirineu.

El vell refugi d'Ulldeter forma part de la història del nostre alpinisme. La seva situació estratègica i la seva construcció peculiar li van aportar una fama inesperada a l'època, i es va convertir en una peça històrica destinada a jugar un paper molt important a l'hora de divulgar els paisatges de l'Alt Pirineu i, més concretament, del Pirineu ripollès.

El 25 de juliol d'enguany, el refugi vell d'Ulldeter complirà 100 anys, i el 29 de juny el nou refugi va celebrar el seu 50è aniversari. Ens referim al primer refugi guardat de la cara sud del Pirineu, i el primer inaugurat a la península ibèrica. El refugi vell d'Ulldeter, ara en ruïnes, es va inaugurar el mes de juliol de 1909, just a la base del pic de Bastiments i el Gra de Fajol, on neix el riu Ter, al circ de Morenç, a 2.393 m.

El refugi és propietat del Centre Excursionista de Catalunya, i el seu promotor va ser Cèsar August Torras, aleshores president del CEC i un dels màxims divulgadors del Pirineu. Gràcies a la seva labor, el refugi d'Ulldeter, amb la seva arquitectura modernista i el seu aspecte imponent, es va convertir en tot un referent a l'hora d'obrir nous refugis.

El refugi oferia recer als intrèpids excursionistes que pujaven fins al circ de Morenç fins que va esclatar la Guerra Civil l'any 1936. Les gran nevades, la pluja, el vent i la falta de manteniment durant la guerra, van deixar el refugi en molt mal estat, i el CEC va decidir construir un nou refugi uns metres més avall, a 2.220 m, protegit de les inclemències meteorològiques i adaptat als nous temps.

El nou refugi d'Ulldeter es va inaugurar l'any 1959, i des d'aleshores ha experimentat importants millores de

construcció i serveis. Actualment, compta amb serveis i dutxes amb aigua calenta generada a través de plaques solars. També ofereix al visitant una llibreria on es poden adquirir llibres, guies i mapes de la zona. El refugi té places per a 52 persones, distribuïdes en tres habitacions de sis

places, dos de deu i una de vuit places. Totes estan equipades amb llençols i matalassos. També disposa de dues sales d'estar mejador, amb servei de bar de 7 del matí a 10 del vespre, i servei de restaurant on s'ofereix cuina tradicional de muntanya amb un menú diari per dinar i sopar.

La galeria vidrada amb vistes a la vall del Ter és un dels alicients del refugi, ja que s'hi pot descansar, prendre-hi alguna cosa o llegir llibres i guies de muntanya. Tot i que el refugi és obert tot l'any, també ofereix vuit places en la zona d'accés lliure, equipada amb llençols i un escalfapanxes de llenya.

Per commemorar aquest doble aniversari, el Centre Excursionista de Catalunya, el Consell Comarcal del Ripollès, els ajuntaments de Setcases i Camprodon i el Grup de Muntanya de la Vall de Comprodon han confeccionat un programa d'actes que se celebraran els dies 24 i 25 de juliol: excursions familiars i trekkings de cert nivell de dificultat, un dinar col·lectiu i diverses exposicions històriques a Setcases i Camprodon.

(www.ulldeter.net).

Víctor Riverola

AFCEC

Imatge del primer refugi d'Ulldeter, inaugurat el 1909 al circ de Morenç.

El nou refugi d'Ulldeter, inaugurat el 1959, una mica més avall de les ruïnes de l'antic equipament.

VICTORRIVEROLA

Cinema de muntanya**El Everest prohibido,
a punt de sortir en DVD**

Just un mes després del llançament en DVD del documental *Cho Oyu non-stop*, Xavier Arias i Víctor Riverola presenten la seva nova producció: *El Everest prohibido*. El documental recull les vivències dels alpinistes Xavier Arias i Xavier Aymar al sostre del món, el mes de maig del 2008.

Aquell any fou especialment polèmic. D'una banda, la massificació del camp base de l'Everest va arribar a uns nivells d'escàndol, i per si no n'hi havia prou, el govern xinès va blindar la muntanya perquè hi pogués pujar sense problemes la torxa olímpica, en el seu recorregut, també polèmic, previ als jocs de Pequín. El fet de prohibir durant dues setmanes l'accés al Camp I des del Nepal i de tancar la muntanya pel vessant del Tibet, va propiciar que es trobessin a la gelera del Khumbu més de 300 alpinistes amb intenció de fer cim. El segrest per part de l'exèrcit nepalès (obligat pel xinès) d'ordinadors, telèfons i càmeres de vídeo i

fotografia, per por a manifestacions protibetanes, va escalfar encara més els ànims, encara que, per sort, els dos alpinistes catalans varen poder pujar fins al sostre del món amb la bandera de l'Ajuntament de Barcelona i el Club Excursionista de Gràcia fins al cim de l'Everest.

El documental, dirigit per Víctor Riverola i Xavier Arias, ens detalla tot el trekking d'accés al camp base de l'Everest, des de Luckla fins a Gorak Shep, arribant al glaç del Khumbu rodejats d'un paisatge de somni. La pel·lícula realitza una crítica constructiva a les expedicions comercials que cada any venen la muntanya com assequible per a tothom, sense tenir en compte l'autèntic esperit de l'alpinisme. La massificació de l'Himàlaia i el bloqueig de la muntanya per part de la Xina també reben un tractament especial dins del documental.

Jekaterina Nikitina

Pirineistes il·lustres**Ara fa cent anys moria
Henry Russell**

El 10 de febrer de 1909 va morir el pirineista més cèlebre de tots els temps, el comte Henry Russell. La seva activitat com a explorador i excursionista fou gegantina, que s'ha transmès en un llegat molt apreciable i reconegut.

Es deia Henry Patrick Marie, comte de Russell-Killough, i va néixer a Tolosa de Llenguadoc l'any 1834. La seva família era molt conservadora, a causa dels orígens del seu pare, Thomas John Russell-Killough, un irlandès ultracatòlic que va emigrar a França l'any 1820. La família del jove Henry va arribar a ser força important a França, perquè després de quedar-se vidu, el pare de Henry es va tornar a casar amb Ferdinande-Clementine de Groselles, la segona filla del marquès de Flamarens i alhora germana d'un camarlenc de l'emperador Napoleó III.

El fanatisme religiós del seu pare contrastava amb l'amabilitat, l'amor i el caliu que li profesava la seva mare, una de les màximes responsables de la passió del jove comte Russell per la muntanya i l'alpinisme. Un cop la família es va traslladar a Banheras de Bigorra, just al davant del pic de Midi de Bigorra, i relativament a prop de la gran muralla del circ de Gavarnia, Russell va tenir molt clar que aquelles muntanyes algun dia serien casa seva.

El seu pare sempre el va considerar com un cas perdut, perquè veia en el seu fill un somiador romàntic d'idees esbojarrades. Mai no va creure que el seu fill aventurer, amic de les muntanyes, es transformés en un home de profit. Després de viure un fracàs amorós a causa de la pressió anihiladora del seu pare, va marxar cap a

Rússia i Sibèria, per descobrir paisatges fascinants en un viatge de tres anys (1858 - 1861). Fent-se passar per un dimoplàtic rus, va poder circular sense problemes per la Xina, que no deixava entrar a turistes occidentals. De la Xina va viatjar fins al Japó, i encara va tenir temps i diners per arribar a Austràlia i Nova Zelanda, tot una aventura per a l'època.

Finalment es va llençar a descobrir els Pirineus, amb una il·lusió espectacular, que encara avui en dia ens sorpren, perquè l'afany per col·leccionar cims de 3.000 m va arribar a nivells realment excèntrics, i encara va anar més enllà que Louis Ramond o Vicent de Chausenque, els grans pioners del pirineisme d'aleshores.

Hans Grüber

El Vinhamala (3298 m). L'atracció d'aquest cim va fer que l'aristòcrata Henry Russell hi construís set coves properes al cim.

**Dominique Hummel,
president de Futuroscope**

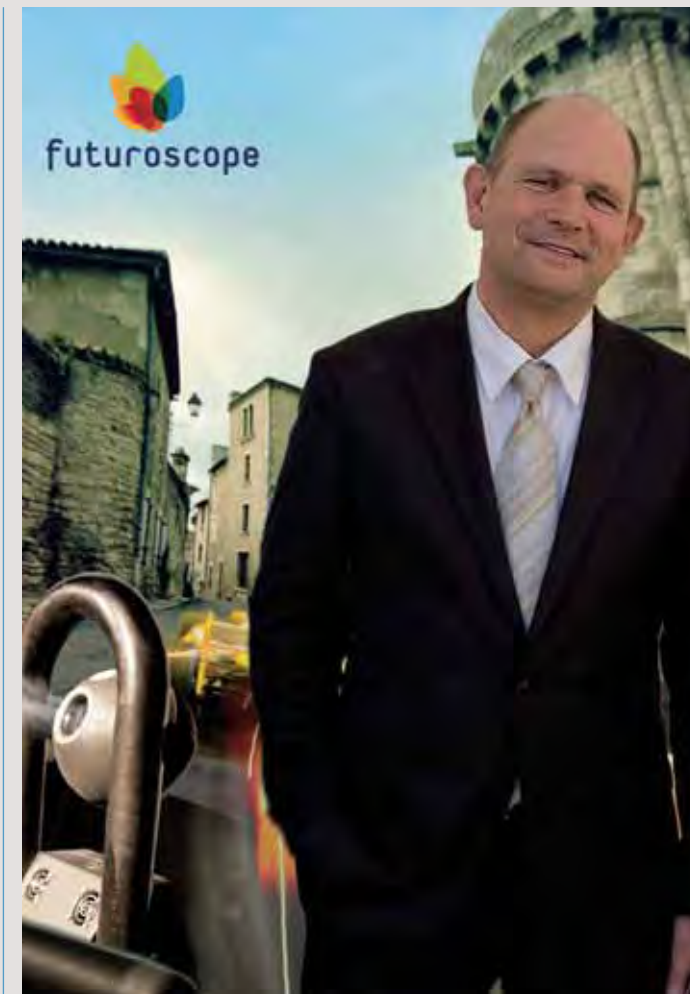
Dominique Hummel és l'actual president de la SEML (parc de Futuroscope), un dels patrocinadors del Concurs de Fotografia de la revista *Muntanya* 2009. Nascut l'any 1954 a Hangenbienten, al costat d'Estrasburg, de molt jove es va enamorar perdudament de la regió dels Vosges, plena de muntanyes no gaire altes, però amb molta neu a l'hivern. A poc a poc, va començar a ampliar els seus horitzons i es va llençar a descobrir serralades com els Alps o els Pirineus. Dominique Hummel també és vicepresident de la Comissió Econòmica per al Desenvolupament i el Turisme dins del Consell Econòmic de Poitou Charentes des del mes d'octubre del 2007. Gràcies al seu esforç i dedicació, en poc temps ha situat el parc de Futuroscope de Poitiers en segona posició, al darrere de Disneyland París, dins del rànquing de parcs temàtics més visitats a França.

**¿Com viu en Dominique Hummel
la muntanya i l'alpinisme?**

Em considero un gran aficionat al trekking. Més que pujar grans cims plens de neu i gel, el que m'agrada és caminar, realitzar travesses i descobrir paisatges. M'encanta la muntanya. Sempre que tinc uns dies lliures hi vaig amb amics i ens serveix per unir-nos, per xerrar, per mantenir una relació humana propera, cosa que es perd a les grans ciutats on tothom va a la seva i mai tenim temps per res i per ningú. A la muntanya tots som iguals, no hi ha cap diferència ni social ni personal. Aquesta és la màgia de la muntanya, la seva capacitat per unir, valorar l'amistat i la camaraderia. Com a bon alsacià, conec molt bé la regió dels Vosges, una zona molt ben equipada per fer senderisme, perquè hi ha mil maneres de fer el mateix camí, i avui en dia tenim la regió molt ben balisada.

**¿Ens recomanaria altres regions
de França per anar d'excursió?**

Tot el nord de la Borgonya és preciós, és una regió fascinant plena de petits detalls. Recórrer la Borgonya a peu és molt interessant. Pel que fa a l'alta muntanya, els Pirineus són únics i els Alps em fascinen per la seva grandesa i per la diversitat dels paisatges que s'arriben a descobrir si ens endinsem per les seves valls, plenes de llacs, glaceres i petites poblacions idíl·liques. Els Alps són les grans muntanyes de França, és una serralada única al món i crec que mai podrem deixar de mirar-ne els cims i les glaceres amb fascinació i respecte.

**Sabem que vostè ha fet una part
del camí de Sant Jaume...**

Sí, és cert. Fa poc que vaig fer alguns trams del camí de Sant Jaume. El fet de recórrer una part de França a peu et dóna una perspectiva diferent de les coses i recomano que si feu una part del camí de Sant Jaume ibèric, algun dia en feu també una part del francès.

**¿Què ens pot dir de les caminades
que fa per la muntanya amb
raquetes de neu?**

Doncs que em relaxen i em permeten meditar i desconnectar. Fa uns mesos vaig recórrer amb raquetes una bona part de la frontera entre França i Navarra, al costat de Saint Jean Pied de Port. M'agrada molt meditar, pensar, reflexionar les meves coses...

Penso que el fet de caminar, de gaudir del paisatge, per mi és una experiència única. El Pirineu francès i la regió fronterera amb Navarra és una regió que considero molt interessant, a més, per aquelles dates hi havia moltíssima neu i el paisatge era espectacular.

**¿Com valora l'evolució d'un parc
com Futuroscope?**

Crec que no ens podem queixar, doncs en els últims cinc anys l'evolució del parc ha estat molt positiva i ens demostra que el públic no només queda molt satisfet a l'hora de visitar-lo, sinó que repeteix. Estem molt satisfets de veure com un tant per cent important de visitants repeteixen visita, sobretot si s'ho combinen amb una estada als Castells del Loira o vénen de La Rochelle.

**¿El fet de tenir estació pròpia de
TGV els ajuda molt a l'hora de
rebre visites?**

És molt útil. La situació geogràfica del parc i les novetats que presentem cada temporada són dos reclams importants per fer-hi una visita. Des de París podeu baixar fins a Poitiers aprofitant el TGV, i així el parc es converteix en una extensió més de moltes vacances, no només a París, sinó també a l'oest de França. La regió on es troba Futuroscope és molt interessant, podeu descobrir la ciutat del conyac (Cognac), la regió de la Vignoble, la Rochelle, els castells del Loira i, a una hora i vint-i-cinc, París. El TGV és únic.

**¿Com s'aconsegueix una bona
combinació entre oci i cultura?**

A través d'atraccions que sorprenguin el públic, no només per la seva espectacularitat, sinó també pel tipus de missatge que donen. El món de la imatge és molt atractiu, però a Futuroscope anem més enllà i volem oferir sensacions. Aquestes sensacions ben aplicades ens permeten jugar amb la llum, el so, les olors i l'aigua de moltes maneres a l'hora de crear espectacles sorprenents, que aportin un contingut didàctic al públic. Pel que fa a la imatge, el fet de poder oferir tres i quatre dimensions en algunes de les nostres atraccions fa participar l'espectador, fent-lo viure sensacions que no es poden sentir en cap altre lloc. Aquest any, per exemple, tenim un mag sensorial, que fa una fusió entre màgia tradicional i efectes especials amb tot un desplegament tecnològic únic, dig-ne de veure. Us ho recomano.

El cogulló de Turp (1.620 m) Per les muntanyes del Solsonès

- Coll del Boix
- Can Jepet
- Turó de la Pinassa
- Coll de la Travessa
- Coll de la Coma de Turp
- Cogulló de Turp

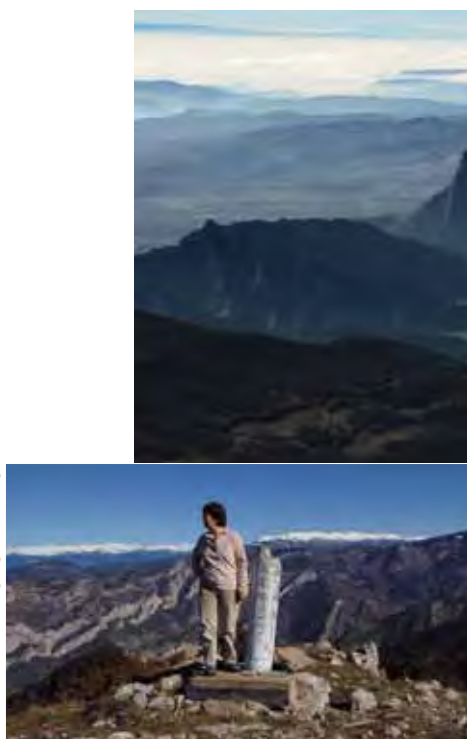
Hi ha itineraris de muntanya que amb el pas del temps han anat millorant. Aquest és el cas de l'ascensió al cogulló de Turp, una muntanya solitària, aïllada i poc transitada, potser perquè es troba situada al començament del Prepirineu i la seva alçada supera per poc els 1.600 metres. La millora es deu a la senyalització. Marques de pintura i fites fan que el caminant no perdi el fil del camí, i així l'excursió esdevé una agradable passejada, encara que el desnivell que hi ha entre el petit poblet de Llinars (Odèn-Solsonès) i el cim sigui de 400 m.

Situada sobre el marge esquerre de la vall del Segre, el cogulló de Turp destaca sobre els relleus pròxims. Es com una punxa que s'alça cap al cel sobre un terreny poc poblat i en el límit de les comarques del Solsonès i l'Alt Urgell. **0:00 h** L'excursió comença al coll del Boix, situat sobre la carretera L-401, de Sant Llorenç de Morunys a Organyà. Llinars és una petita agrupació de cases que es troba baixant cap a Cambrils del Solsonès, a la dreta. Cal agafar el camí que surt del mateix coll en direcció oest i que als pocs metres es bifurca. El de la dreta va a Santa Pelaia. El de l'esquerra es dirigeix cap a can Jepet, tot passant per sobre les cases de Llinars i a tocar d'algunes granges i un dipòsit d'aigua. Tot aquest tram està cimentat.

0:20 h S'acaba el ciment i pel camí de la dreta s'arriba a una nova bifurcació. Estem sobre la serra del Munyidor. El camí de la dreta va perdent alçada mentre penetra en el sot formant pel barranc de l'Os. S'ha de continuar pel camí de l'esquerra, que després de pujar una mica, planeja flanquejant el cim del tossal de la Pinassa. La vegetació és exuberant i a l'hivern s'ha d'anar en compte amb els trams glaçats, ja que no hi toca el sol en tot el dia.

0:45 h Després d'una baixada suau s'arriba a un petit collet més esclatit

ALFRED MONTSERRAT NEBOT

El cim del Cogulló de Turp amb el Cadí nevant al fons

dels alts pins que fins ara ens acompanyaven. Es el coll de la Travessa. Sobre els nostres caps s'aixeca el cim del cogulló de Turp. Seguint la carena, a l'altre costat, es pot veure una antiga pista molt descarnada que es la que hem d'anar a buscar. **0:55 h** Cal enfilars aquest tram de fort pendent caminant sobre un terra pedregós i esberlat per la pluja. Es nota que fa temps que per aquí no hi circula cap vehicle. La pista s'orienta al nord i va guanyant alçada fins a assolir el coll de la Coma de Turp, on les vistes, tant cap a la vall del Segre

com cap al Solsonès, són espectaculars quan el dia és clar. **1:20 h** Des de el coll de la Coma de Turp s'inicia un corriol, molt ben marcat, que en un principi segueix la carena, però que després dels primers metres penetra en el bosc que ocupa la vessant oest de la muntanya. La rampa és forta i cal pujar-la amb tranquil·litat. Les fites i les marques de pintura fan impossible equivocar-se de ruta. **1:40 h** S'arriba al cim, ocupat pel que queda d'un vèrtex geodèsic. Mirant cap a l'oest es pot observar gairebé la totalitat de l'itinerari que hem fet fins a arri-

L'embassament d'Oliana des del cim amb el massís de Sant Honorat-Roca del Corb. Al fons a la dreta sobresurt el Montmagastre.

ALFRED MONTSERRAT NEBOT

bar al cogulló de Turp. La vista s'estén en totes les direccions. A sota, tenim la serra de Turp que cau a plom sobre l'embassament d'Oliana i el poble de Coll de Nargó. Més llum podem veure el Cadí, les muntanyes d'Andorra i el Pallars i les serres d'Aubenc, Sant Joan, Sant Honorat-Roca del Corb, Montsec i fins i tot Montserrat.

2:30 h Es torna al punt de sortida seguint el mateix camí que a l'anada.

Desnivell:
400 m

Dificultat:
Fàcil

Bibliografia:
Tort, Joan (1984). *Per la vall del Segre*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. (Llibre de motxila, 23).

Cartografia
Solsonès. Mapa Institut Cartogràfic de Catalunya Escala 1:50.000

ALBERT MARTÍNEZ (BASE GOOGLE MAPS)

Trekkings d'alçada per a tothom

Trekking a l'Alt Tatra (Eslovàquia)

El sostre de la serralada dels Càrpats
Del 5 al 13 de setembre del 2009

El parc nacional dels Tatra ocupa una superfície de 800 Km², dels quals el 70% pertanyen a Eslovàquia. Està dividit en dos massissos separats per una fossa tectònica que recorre el Poprad i el Váh: al N, l'Alt Tatra (Vysoké Tatry), que penetra a Polònia i que té les màximes altituds (Gerlachovsky, 2.665 m) i domina la conca polonesa de Podhala; i al S, el Baix Tatra (Nízke Tatry), a Eslovàquia, que presenta formes més pesades, però de menys altitud, que superen lleugerament els 2.000 m (Dumbier, 2.043 m).

La nostra travessa se centra en l'Alt Tatra, i aprofita la xarxa excel·lent de senders que enllaça totes les valls principals.

ITINERARI

Dia 1. Vol Barcelona-Viena.

Dia 2. Sector del Tatra Blanc.

Dia 3. Sector de les valls de Studená.

Dia 4. Sector del pic Gerlachowský.

Dia 5. Ascensió al pic Rysy.

Dia 6. Dia de descans per visitar la regió històrica de Spiš.

Dia 7. Sector de Strbské Pleso.

Dia 8. Trasllat a Viena.

Dia 9. Vol de retorn.

SERVEIS INCLOSOS

Vols amb Austrian Airlines (taxes incloses). Microbús privat per a transport des de Viena fins al nord d'Eslovàquia (350 km) i retorn a Viena. Microbús privat per a transports curts. Tren cremallera. Trasllat a l'aeroport. Allotjament en cases de turisme rural (4 nits) i en refugis de muntanya (3 nits). Allotjament en apartament a Viena (1 nit). Guia de muntanya català, bon coneixedor del país. Bossa d'expedició The North Face.

Preu per persona: 1.250 €

Més informació: Companyia de Guies del CEC / Guies@cec.cat
Paradís, 12 / 08002 Barcelona / ☎ 933 152 311

Trekking de l'Everest (Nepal)

Octubre-novembre del 2009

La grandesa de les muntanyes de Nepal no només resideix en l'espectacularitat dels cims, les valls, les glaceres o els rius cabalosos, sinó que també resideix en la gent que hi viu els xerpes, una ètnia llegendària per la seva fortalesa física i la seva hospitalitat. Un trekking apte per a totes aquelles persones que els agradi caminar.

18 dies de viatge: 11 jornades de trekking amb allotjament en cases de camp.

ITINERARI

Dia 1: Barcelona-Kàtmandu.

Dia 2: Kàtmandu.

Dia 3: Kàtmandu.

Dia 4: Vol Kàtmandu – Lukla – Pakding

Dias 5 A 15: Trekking de l'Everest.

Dia 16: Lukla – Kàtmandu.

Dia 17: Kàtmandu.

Dia 18: Kàtmandu – Barcelona.

SERVEIS INCLOSOS

Vol de línia regular fins a Kàtmandu (taxes incloses). Allotjament a Kàtmandu en hotel turístic superior. Material d'ús col·lectiu. Guia local, portadors, cuiner. Assegurança d'assistència. Bossa de viatge Tarannà. Coordinador de Tarannà per a grup mínim de 13 persones.

Preu per persona: 2.555 €

tarannà trekking

sevenpeaks
ANDORRA

comença l'aventura

Descobreix Andorra assolint el cim més alt de cadascuna de les seves set parròquies

Andorra és un país ple de possibilitats per gaudir de la natura, de la muntanya i d'itineraris molt atractius que et permetran conèixer el paisatge ric i variat de les valls del Principat.

Els participants que completin els set cims, amb una estada mínima de dues nits en qualsevol dels hotels que participen en aquest programa, rebran un diploma acreditatiu.

COMENÇA LA TEVA AVENTURA I ASSOLEIX L'OBJECTIU DEL SEVEN PEAKS

ADHA
AGENCIACIÓ D'INDUSTRIES D'ANDORRA

Andorra
EL PAÍS DE LA VIBRÀNCIA

OFICINA NACIONAL DE TURISME
Tel. +376 820 214

www.sevenpeaksandorra.com